

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

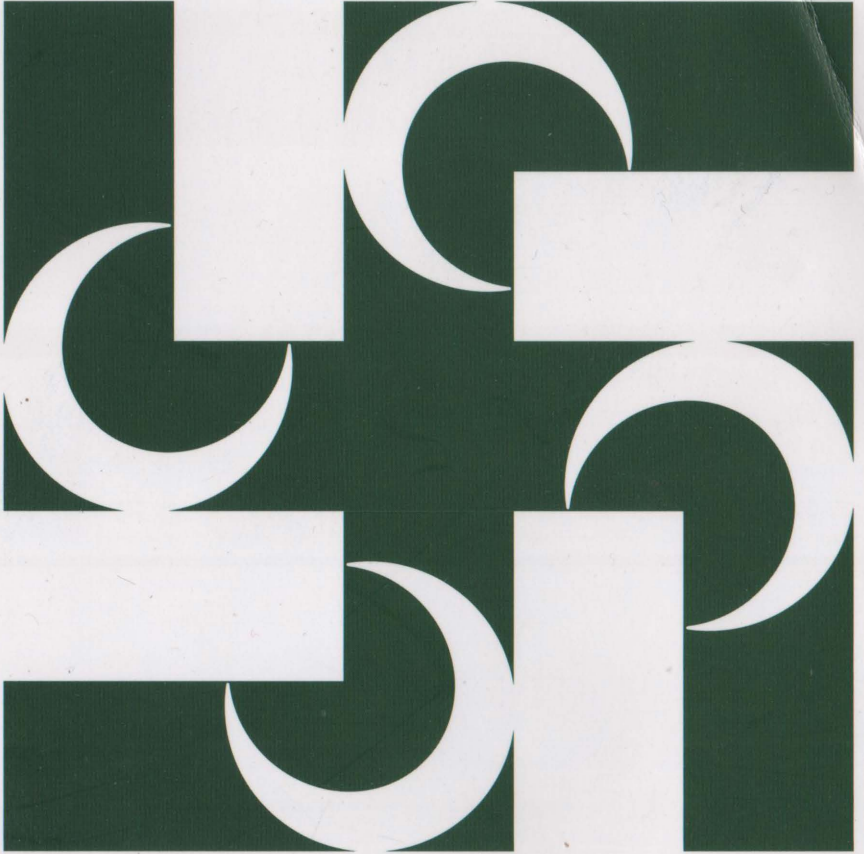
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ERGİN YILDIZOĞLU

AKP siyasal islam ve restorasyon

ERGİNYILDIZOĞLU
AKP SİYASAL İSLAM VE RESTORASYON

Güncel Politik İnceleme

© **Tekin Yayınevi**
TÜRKÇE YAYIN HAKLARI

Editör
Ayşegül Çakan

Düzeltili
Burcu Terzioğlu

Kapak
Ömer Ülkenciler

Sayfa Tasarım
Gülizar Ç. Çetinkaya

1. Basım
Mayıs 2015

Baskı ve Cilt
Yaylacık Matbaası
Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi, No: 12/197-203
Topkapı / İstanbul
Tel: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 11931

TEKİN YAYIN DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Ankara Cad. Konak Han, No: 15/A
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 527 69 69 - 512 59 84 Faks: (0212) 511 11 22
www.tekinyayinevi.com
info@tekinyayinevi.com
Sertifika No: 12336

ISBN: 978-9944-61-118-3

Ergin Yıldızoğlu

**AKP
SİYASAL İSLAM
VE RESTORASYON**

Ergin Yıldızoğlu, 1952 yılında İstanbul'da doğdu, halen Londra'da yaşıyor. 1977 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nden mezun oldu. 1989'da University of East Anglia, Gelişme İktisadi Bölümü'nden "*Kapitalist üretim tarzında kriz üzerine teorik ve tarihsel bir çalışma*" teziyle doktorasını aldı. 1993'ten bu yana *Cumhuriyet* gazetesinde yazıyor. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Bölümü ve Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Lisansüstü programlarında "Küreselleşme ve yeni jeopolitik", adlı dersleri sunuyor.

İktisat ve *Görüş* dergilerinde, *Petrol İş* yıllıklarında, *Stratejik Analiz* dergisinde, ekonomi ve Jeopolitik konularında, *Adam Sanat*, *Sombahar*, *Ludengirra*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Kaçak Yayın*, *Cumhuriyet Kitap*, gibi dergilerde sanat edebiyat, felsefe yazıları ve şiirleri yayımlandı.

Globalleşme ve Kriz, (Alan Yayınları, 1996), *Yaşasın Modernist Refleks* (eleştiri, denemeler, Telos, 1997), *Kötü Sonsuzda Gezintiler* (Cumhuriyet Kitap, 2000), *Göz Göze Geldiğimizde*, *Şehir ve Ben* (Şiir, Ümit yayınları, 2000), *Dinozorun Kuyruğu* (Remzi Kitabevi 2002), *Hegemonyadan İmparatorluğa* (Everest Yayınları, 2003), *Geceyle, "Gece" Arasında* (Şiir, Alkım Yayınları, 2004), *Köpeğin Ahlakı*, (eleştiri, denemeler, Gri yayınları, 2005), *Çürüme ve Çözülme* (Şiir, Pan/Heves, 2009) *Küreselleşmeden Sonra- Geçiş Sürecinde Gezintiler* (Ütopya Yayınları, 2006), *Emperyalizm ve Siyasal İslam Arasında Türkiye* (Siyah Beyaz, 2008), *Kaos ve Kriz* (2010), *Devrim ve Zaman* (2011), *Anabasis* (Şiir, Tekin Yayınevi, 2014), 5280 (Otobiyografik Roman, Tekin Yayınevi, 2014) başlıklı kitapları var.

İçindekiler

Sunuş / 9
Çok Kritik Bir Seçime Giderken / 11
Güçlerin Dizilişi Üzerine Bir Not / 15
AKP Nedir? / 25
İki Krizin, Üç Şokun Ürünü Olarak AKP Hükümeti / 37
Yeni Bir “Tarihsel Blok” / 45
AKP İktidarında İstikrarsızlıklar ve Krizler Dönemi / 55
Momentum Çok Kırılganlaştı / 69
Kırılganlaşmanın Uluslararası Boyutu / 73
Organik Devlet; İslamofaşizm / 79
Köprüden Önce Son Çıkış / 83

Sunuş

Birisi, sanırım şair Johann Paul Friedrich, kitaplara ilişkin, “Dostlara yazılmış uzun mektuplardır” diyormuş. Ben de bu kitapçığı, bu anlayışla ve ülkemizdeki tüm demokrasi ve özgürlük güçlerini tehdit ettiğine inandığım güncel ve gerçek bir tehlikeye ilişkin kaygıları anlatmak için kaleme aldım, daha önce yayımlanmış bazı denemelerimi de bu nedenlerle sonuna ekledim.

AKP’nin önümüzdeki seçimlerden Meclis’te anayasayı tek başına yapabilecek bir çoğunluk elde ederek çıkması hâlinde, 13 yıldır önce adım adım, sonra koşar adım inşa etmekte olduğu totaliter -kimi ölçütlerle İslamofaşist- düzenin yapılandırılması tamamlanacak, ülke bugünkünden farklı, değiştirmesi çok daha zor bir duruma geçecektir.

Bilgisayarın başına adeta böyle bir panik içinde oturdum, zaman önemli bir etken olduğu için aklımdan toparlayabildiğim bilgileri, hızla ve akademik yazım kurallarına fazla itibar etmeden, geldiği gibi yazdım. Okuyucunun yazdıklarına yabancı olmadığını, bu aşinalık üzerinden aramızda zımnen bir dostluğun var olduğunu düşünerek, onun sahip olduğu bilgilere dayanarak derdimi anlatmaya çalıştım. Okuyucu dostu-

mu, tutarlı ve anlamlı bir fikirler dizini sunarak, kaygılarıma ve korkularıma ortak ederek ikna etmek için çabalamaya öncelik verdim.

Bu yüzden, kimi yerde sözlerim eğer çok iddialı ya da bu-
yurgan biçimler sergilemişse aslında bu, o noktada çok iddi-
alı ve kendime çok güvenli olduğumdan değil, yazarken yaz-
dıklarımın korkmaya, heyecanlanmaya başlamış olmamdan
kaynaklanmıştır. Okuyucunun, “Dost meclisinde bazen, tar-
tışmanın heyecanı içinde böyle şeyler olur”, deyip geçeceğini,
sunmaya çalıştığım savların arkasındaki mantığın izleğini kay-
betmeyeceğini umuyorum.

Çok Kritik Bir Seçime Giderken

Haziran ayında yapılacak genel seçimler, kapitalist devletin gittikçe daha da baskıcı biçimler sergileyen, tek adam yönetimine dönüşen, güçler ayrılığını, hukukun üstünlüğü ilkelerini ve ilgili kurumları yok sayan biçiminden, totaliter bir devlet biçimine geçmek için kurulan köprüden önceki son çıkıştır. Haziran seçimlerine ilişkin alınacak olası tutumlara bu anlayışla ve bu korkuyla yaklaşmak gerekir. Yeni Milli İstihbarat Örgütü Yasası ve İç Güvenlik Yasası, her türlü denetleme ve dengeleme kurumunda, yasal sınırlamalardan kurtarılmış bir başkanlık biçimiyle bunları destekleyen, açıklayan, meşrulaştıran, savunan dini bir söylem ve “hakikat rejimi” ile birleşerek, karşımıza kapitalist devletin parlamenter biçiminden farklı bir devlet biçimi getirmeye, Türkiye’yi *Financial Times*’ın başyazısında vurgulandığı gibi bir polis devletine dönüştürmeye hazırlanıyor.[1]

Bu resme, eski başbakan yeni cumhurbaşkanı ve geleceğin tam yetkili devlet başkanı, adeta bir sultan olmayı hedefleyen Recep Tayyip Erdoğan’ın esnafa yüklemeye çalıştığı, III. Napolyon döneminin *10 Aralık Derneği*, Çarlık döneminin *Kara 100’ler Örgütü* gibi Hitler’in SS’lerine, Mussolini’nin kara

1 Financial Times, 23 Şubat 2015.

gömleklilerine öncü örnekler oluşturan grupları, İran'daki *Devrim Muhafızları*'nı anımsatan misyonu da tüm olası sonuçlarıyla birlikte ekleyince, karşımıza Korkut Boratav hocamızın bir söyleşisinde^[2] tanımladığı İslamofaşizm diyebileceğimiz bir “şey” çıkıyor.

Önümüzdeki genel seçimler, ülkeyi bu “şey”e götüren köprüden geçmeyi reddetmek, durup geri dönmeye başlamak için son demokratik fırsat olacak gibi görünüyor. Bundan sonra bir başka seçim fırsatının çıkıp çıkmayacağı bile son derece belirsizdir. Diğer taraftan, bu seçimlere giderken gerek bölgede gerekse de ülkede yeni bir “durumun” şekillenmekte olduğunu düşündüren gelişmeler hızla artıyor. Örneğin AKP yönetiminin 12 yıldır yönettiği “*istikrarsızlıkların istikrarı*”, “Gezi Olayı”ndan bu yana ivmesi giderek artan bir hızla bozulmakta, toplumsal muhalefet yükselmekte ve şiddet içeren olaylar sıklaşmaktadır. Bu süreç, AKP liderliğinin içindeki deneyimli isimlerden Bülent Arınç'ı “*Toplumsal yüzde ellisi bizden nefret ediyor*”, “*Türkiye yönetilebilir bir ülke olmaktan çıkabilir*”^[3] deme noktasına getirmiştir. AKP Hükümeti ise bu olasılığı, dinci muhafazakâr basının desteğine ve ağır polisiye önlemlere, bir başka deyişle “simgesel ve fiziki” şiddete dayanarak bastırmayı planladığını çok açık biçimde göstermektedir. İç Güvenlik Yasası daha meclisten bütünüyle geçmeden, Resmi Gazete’de yayımlanmadan, polisin şiddet uygulama dozu hızla artıyor.

Diğer bir deyişle “yapının” bileşenleri arasındaki ilişkiler

2 <http://muhalefet.org/haber-islami-fasizme-gecis-korkut-boratav-12-13478.aspx#.VN3gw1t1WCC>.twitter

3 Zaman.com.tr, 9 Şubat 2015.

skalasında yeni bir şekillenme başlamış gibi görünüyor. Yapının durumundaki “değişiklik anları” hemen her zaman ciddi sarsıntılara, kimi zaman da “olaylara” yol açabilir. Bu gözle bakınca, ekonomik dengelerdeki ani değişimin, toplumsal muhalefetin yükselmesinin ifadesi olan bir kitle eyleminin yoğunluğundaki ani sıçramanın yanı sıra, önümüzdeki genel seçimler de yeni bir “olayın” patlak vermesine yol açabilecek “zorlayıcı” rol oynayabilir.

Genel seçimler, bu koşullarda hızla, adeta frenleri patlamış bir kamyon gibi, halkın ve ilerici demokrat güçlerin üzerine doğru geliyor. Durum bu kadar açık olmakla birlikte, sınıflar matrisinin haritası, güçlerin dizilişi ve güçlere sahip olanların kapasitelerinin dağılımı, son derece karmaşık, “Ne yapmalı?” sorusuna cevap vermeyi zorlaştıran bir görüntü sunuyor.

Elinizdeki bu kitapçık, önümüzdeki seçimlere ilişkin alınacak olası tavırları, bu karmaşıklıkta da göz önüne alarak düşünmeye yardımcı olmak amacıyla hazırlandı.

Düşünmeye, seçimlere giderken karşı karşıya olan güçlerin dizilişini kısaca gözden geçirerek başlamak istiyorum. Ondan sonra, 12 yıllık AKP yönetiminin ülkeyi getirdiği noktayı, seçimlerin önemini yeterince kavrayabilmek için pek sorulmayan “AKP nedir?” sorusu üzerinden düşünerek devam edeceğim.

Güçlerin Dizilişi Üzerine Bir Not

Egemen sınıflar matrisinde, son on yılda ciddi bir akışkanlığın ortaya çıktığını düşünüyorum. TÜSİAD'da örgütlenmiş, en büyük ve dünya ekonomisi uluslararası finans-kapital ile entegre sermaye gruplarının liderliğini yaptığı “tarihsel blok”un artık dağılmış, en azından istikrarını ve devlet politikalarını belirleme iradesini büyük ölçüde kaybetmiş, organik entelektüelleri tarafından terk edilmiş olduğu söylenebilir.

Buna karşılık, AKP Hükümeti döneminde yükselmeye başlayan sermaye grupları ve destek sınıflarıyla birlikte, AKP liderliğinde dinci bir söylemle şekillenen ve devletin politikalarını belirleme, daha da öte devletin biçimini yeniden yapılandırma kapasitesine sahip konuma yükselmiş yeni bir “tarihsel bloktan” söz etmek gerekiyor. Bu blokun içinde AKP liderliğine, İslamcı **entelijensiyanın** ayrıcalıklı konumuna ve dinci söylemin önemine ayrıca ve özellikle değinmek gerekiyor. Bu, geçenlerde Ayşe Buğra'nın bir söyleşide çaresiz kalıp, “*Din, bir ilişki sermayesi olarak işlev görüyor*” ifadeleriyle bocalamasının da gösterdiği gibi çok karmaşık bir konudur.

Buğra'nın içine düştüğü çaresizliği görebilmek için “ilişki sermayesi” kavramına biraz dikkatle bakmak yeter: Sermaye,

bir toplumsal ilişkidir. Din, belli bir söylemle ona uygun pratik ritüellerin ilişkisini ifade eder. Öyleyse Buğra'nın ifadesine bakarsak karşımızda ilişkinin ilişkisi olan bir ilişki var. Bu gülünesi "totoloji"den kurtulmak için tarihsel materyalizmin kavramlarıyla ve yöntemleriyle çalışmak gerekiyor. Bu konuya bir sonraki bölümde döneceğim.

Egemen sınıflar matrisine kısaca geri dönersek kapitalist sınıfın genel olarak son derece kırılgan bir noktada olduğunu da görmek gerekiyor. Ülke ekonomisi, uluslararası iş bölümü içindeki yeri gereği, dış kaynak gereksinimine bağlı olarak şekillenmiştir. İhracatı büyük, kimi sektörlerde yüzde 70'lere ulaşan oranda ithalata, dolayısıyla döviz girişine bağımlıdır. Ülke içi yatırımlar, özellikle AKP döneminin lider sektörü inşaat, hem iç piyasada bankalara hem de uluslararası piyasadan aldığı kredilere dayanarak ayakta durmaya çalışıyor. Bankalar da kredi yaratma kapasitelerini büyük ölçüde, dünya ekonomisinden kredi alabildikleri sürece sürdürebilen bir dinamik üzerinde yaşamaya çalışıyor. Hane halkı, tüketimi düzeyini, dolayısıyla hane halkının refah düzeyini, kredi kartlarına, tüketici kredilerine dayanarak sürdürmeye çalışıyor. [4] Kısacası egemen sınıflar dış şoklara, siyasi baskılara çok duyarlı, son derece kırılgan bir ekonomi üzerinde sermaye birikim süreçlerini sürdürmeye, halk ise refah düzeyini korumaya, gittikçe borçlanarak ve gelecekteki kârlarını/gelirlerini bugünden yiyerek çalışıyor. İnşaat sektöründe taşıması gittikçe olanaksız

4 Türkiye'de hane halkı borcunun gelire göre artış oranı gerçekten çok çarpıcıdır ve sürdürülemez bir gelişme trendi sergilemektedir: Borç oranları 2003'te 7,5, 2004'te 12,9, 2005'te 19,6, 2006'da 25,2, 2007'de 31,1, 2008'de 36,6, 2009'da 36,4, 2010'da 43,5, 2011'de 47,4, 2012'de 48,8 ve 2013'te 55,2'ye ulaşıyor (Orhan Bursalı, *Cumhuriyet*, 26 Şubat 2015).

bir üretim fazlası, milyona yakın satılmayı bekleyen konut stoğu oluştuğu, konuyla ilgili herkesin bildiği bir gerçek.[⁵]

Egemen sınıfların, ekonomik olarak derinliği (birden fazla sektörde etkinlik göstermek ve oligopol kurumunu korumak, kısmen kendi finansal kurumlarına sahip olmak açısından) olan, örgütlenmesi, uluslararası ilişkileri en gelişkin kısmının (buna geleneksel cumhuriyetçi, seküler eğilimli, AKP öncesi dönemde devletten yararlanarak büyümüş sermaye de denilebilir) siyasi temsil ilişkisi kırılmış durumdadır.

Geçmişin, Adalet Partisi, ANAP, DYP gibi kendi yapısına uygun, muhafazakâr ama dinci olmayan siyasi partileri artık yoktur. Burjuvazinin bu kesiminin birlikte çalışmaya hiç alışıksız olmadığı CHP ise gerek liderlik ve taban açısından örgütsel olarak, gerekse ideolojisi ve programı açısından bu sermaye kesimi ile bir temsil ilişkisi kuramayacak kadar zayıftır.

AKP liderliğindeki yeni “tarihsel bloku” konuşabilmek için önce “AKP nedir?” sorusuna cevap vermek gerekiyor. Bunu bir sonraki bölümde yapmaya çalışacağımı söylemiştim. Şimdi kısaca emekçi sınıfların durumuna bakmaya çalışacağım.

Emekçi sınıfların en yoksul kesimleri, bugün AKP hegomonyası altındadır, siyasi alanda rızayı AKP’ye vermekte-

5 Bu satırlar yazılırken gelen veriler de durumun kötüleşmeye devam ettiğini gösteriyordu: “Ocak ayında konut satışları bir önceki aya göre yüzde 36 oranında gerileyerek 134 bin 666’dan 86 bin 167’ye geriledi. Bu arada geçen yılın aynı ayına bakıldığında bu defa konut satışlarında yüzde 1,7 oranında gerileme olduğunu da hemen belirtelim. Dolayısıyla bu veriler bize konut satışlarında önemli bir düşüş olduğunu gösteriyor. Hatta ilk el konut satışlarında Ocak 2015’te, Aralık 2014’e göre epeyce gerileme olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü ilk el konut satışlarının 65 bin 844’ten 37 bin 791’e düştüğüne şahit olduk. Bu rakamlar bize inşaat sektörünün iyi durumda olmadığını gösteriyor.” (Süleyman Yaşar, *Taraf*, 26 Şubat 2015)

dirler. Bunun arkasındaki karmaşık dinamikleri kabaca şöyle özetleyebiliriz: Bir askeri diktatörlük döneminde uygulamaya konulan neoliberalizm, yalnızca ülkenin dünya ekonomisine eklenme biçimlerini değiştirmekle kalmamış, bu akımın devletin sosyal hizmetlerini tasfiye etmesi, sermaye vergilerini sürekli azaltırken oluşan bütçe açığının ve borçlanmanın yükünü halkın sırtına yıkması gelir dağılımını iyice bozmuş, yoksullaşmayı ve çaresizliği arttırmıştır. Bu gelişmeler, aynı zamanda hem Kürt mülk sahibi/feodal-kapitalist sınıflarıyla Türkiye egemen sınıfları arasındaki hem de kır-kent orta sınıflarıyla “iktidar bloku” arasındaki, 1960’lardan beri geçerli olan bölüşüm ilişkilerini hızla değiştirmeye başlamıştır. Bu kırılmanın ardından 1980’lerin sonundan başlamak üzere hem Kürt siyasi hareketinin hem de Siyasal İslam’ın kitleselleşmeye başladığını, aynı dönemde, CHP’nin (o zaman SHP) işçi sınıfından aldığı desteğin, neoliberal politikaları benimseyip DYP ile koalisyon kurarak neoliberal politikaları fiilen ortak olduktan sonra hızla eridiğini görüyoruz. Bu erimeden Siyasal İslam’ın yararlanmakta olduğunu ilk işaretini, 1994 yerel seçimlerinde, daha sonra genel seçimlerde Refah Partisi’nin oylarındaki artış veriyordu.

Neoliberalizm, kırsal yapıları dağıtarak kentleşmeyi hızlandırdıkça, kültür çatışması/travması yaşayan, diğer bir deyişle muhafazakâr, ataerkil ve dindar anlamlar sistemi, sürekli tehdit altında bir yoksul varoş nüfusu ve buna hizmet veren esnaf tabakasını yaratmıştır. Bu karışıma, AKP döneminde izlenen, oy satın alma pratikleri, “yardımsever zenginler”, “zekât” söylemleri, dinci sivil toplum örgütleri ve dayanışma ağları da eklenince ülkede bir “sadaka” toplumu şekillenmiş, vatandaşlık

gururu hızla yok olmuştur. Anlamlar sisteminin bu biçimde parçalanmaya başlamasına, “bu ülkede dindarlar eziliyor” söylemi, aslında fantezisi [6] eklenince, yoksulların sınıfsal tepkisinin enerjisi, AKP blokunun enerjisine eklenmiştir.

Bu trajik durumun oluşmasında, liberal entelijensiyanın yanılgıdan ihanete uzanan tutumu, sol hareketin, geçmişin, 12 Eylül Darbesi’nin ardından 1989’da Doğu Bloku’nun çöküşü ile oluşan iki travmanın etkisinden kurtulamamış, lider kadrosunda bir kuşak değişikliği, örgütsel yapısında kapitalizmin yeni özelliklerine ve sınıf şekillenmelerine uygun bir yenilenme yaşayamamış olması da büyük rol oynamıştır.

Sanayi proletaryasının, gerilemekte olan sanayi dallarında, savunma konumunda olan kesiminin de muhafazakâr bir refleks göstermekte olduğu, kendilerini artık geçmişteki gibi CHP’ye değil de yukarıda değindiğim gibi önce Refah Partisi’ne, sonra AKP’ye daha yakın gördüğü de söylenebilir.

Böylece, işçi sınıfının geleneksel proletarya katmanları arasında muhafazakâr bir eğilim gelişirken farklı yönde bir başka sınıf şekillenmesinin başlamış olduğunu söyleyebiliriz.

İşçi sınıfının içinde başlayan bu yeni şekillenmenin arkasında kabaca iki dinamik vardır: Kapitalizmin yapısal, “aşırı üretim krizi” içinde güne çıkmaya başlayan hızlandırılmış, hazlara dayalı tüketime hizmet veren reklam endüstrisi, medya tekelleşmesi, bu hızlandırılmış tüketimi desteklemeye ilişkin

6 Az sonra değineceğim gibi, Cumhuriyet döneminde sürekli muhafazakâr partiler tarafından yönetilen Türkiye’de, din alanında ezilen birileri vardır, ama bunlar dindar halk değil, iktidar koridorlarından kovalanmış olan dinci entelijensiyadır. Bu “dindarlar eziliyor” söylemi, liberal entelijensiyanın katkısıyla dinci entelijensiyaya kendi çıkarlarını Müslüman yoksulların çıkarı olarak sunma ve hegemonyasını kurma olanağı sağlamıştır.

bir kredi patlaması ve finansallaşma. İkincisi, bu yeni gelişmelere paralel olarak 1990'ların ortasından bu yana, bilgisayar ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, dijital ağa dayalı üretim, para ve bilgi dolaşım sistemleri, hızla yaygınlaşan medya-eğlence-reklam endüstrisinin simgesel üretimi, finansallaşmanın getirdiği hizmet endüstrisi etkinlikleri. Bu iki dinamik, yeni bir ücretliler, çalışanlar, popüler ismiyle “yeni orta sınıf” tabakasının şekillenmesinin maddi zeminini, bu maddi zeminde ortaya çıkan yeni çalışma yöntemleri, emek biçimleri de bu yeni tabakanın öznelliklerini, özgürlük ve otorite anlayışlarını, tercihlerini şekillendirdi.

Popüler kültürün ve medyanın refleksi bu kesime “bakınız işçi sınıfı yok oluyor, orta sınıf genişliyor” (sosyalizm tartışmaları, kapitalizm eleştirileri artık anlamsız anlamında) gibi açıklamalarla yaklaşmasına karşın, bu tabakaya, ekonomi politığın ve tarihsel materyalizmin kavramlarıyla bakınca, işçi sınıfının yeni bir fraksiyonu ile karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz.[7]

Örgütlenme, iletişim kurma, mücadele kapasiteleriyle küresel kapitalizme sunduğu tehdit bağlamında ilk kez İngiltere Savunma Bakanlığı bünyesinde, 2007 yılında hazırlanan bir raporda (DCDC), orta sınıf proletarya kavramıyla değinilen[8] ve 19. yüzyılın sanayi proletaryasının etkileriyle kıyaslanan bu tabaka, aynı zamanda Bülent Arınç'ın “*Bizden nefret eden yüzde 50*” dediği, ülkeyi “yönetilemez hâle getirme” kapasitesine dayalı olarak işaret ettiği kesimdir.

7 İşçi sınıfının bu yeni fraksiyonu ile daha kapsamlı analizler ve yazılar için “*Devrim ve Zaman-Komünizm Üzerine Güncel Denemeler*, 2011, Cumhuriyet Yayınları” başlıklı kitabıma bakabilirsiniz.

8 *Strategic Trends Program, 2007-2036*, Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC), Şubat 2007, s. 80.

Bu, tam da DCDC raporunda yapılan kaygılı saptamalara uygun olarak, Arap İsyanları'nda, "Occupy", "Indignados" hareketlerinde, Türkiye'de tüm ülke çapında resmi verilere göre yaklaşık 11 milyon insanı sokağa döken "Gezi Olayı"nda kendini gösteren bu tabakanın, bugün dünyada ve Türkiye'de işçi sınıfının içinde yeni bir şekillenme olmasına karşın kapitalizme en sert darbeleri vurma kapasitesine sahip en yıkıcı, istikrar bozucu refleksleri sergileyebilen kesimi olduğunu gösteriyor.

"Gezi Olayı"nın, AKP Hükümeti'nin liderlik ettiği "tarihsel blok" üzerinde bu kadar sarsıcı bir etki yapması, histerili tepkilere, geleceğe ilişkin varoluşçu kaygılara, nihayet İç Güvenlik Paketi'ne kadar gelen paranoyak reflekse yol açması da bundandır.

Son haftalarda Birleşik Haziran Hareketi üzerinde gittikçe artan baskılar da bu refleksin bir ürünüdür. Birleşik Haziran Hareketi, Türkiye sol hareketinin, "Gezi Olayı"ndan edindiği "hakikatin" ve "ahlakın" etkisiyle bir araya gelmeye başlamasıyla ortaya çıktı. ÖDP ve TKP gibi sol hareketin geleneğini taşıyan yapıları içinde barındıran BHH, hızla Türkiye siyasi yaşamında ihmal edilemez bir varlığa sahip oldu.

Türkiye siyasi yaşamında solda ihmal edilemez bir varlığa sahip olan bir diğer şekillenme de Halkevleri Hareketi'dir. Halkevleri'nin BHH dışında kalması, "Gezi Olayı"nın ışığında güçleri birleştirme çabaları bağlamında üzücü olmuştur.

Bu nedenlerden, seçimlere giderken BHH'nin ve Halkevleri hareketinin, Türkiye siyasi yaşamının bir diğer ve çok önemli unsuru olan Kürt siyasi hareketi ve HDP ile ilişkileri, seçimlerde alacakları tutum özellikle önem kazanıyor.

HDP ise seçimlere, bağımsız adaylarla değil, yüzde 10 barajına takılma, AKP'ye 50+ milletvekili hediye etme riskine karşın parti olarak girmeye karar vermiştir.

Tüm dünyada yankılanan Kobane savunmasının, Kürt savaşçılarının (büyük güçlerden aldığı, büyük güçlerin emperyalist projelerine endeksli yardımla da olsa) radikal İslam'a karşı bir direniş çizgisi oluşturabilmesi, bu bağlamda ABD ve Batı gözünde öneminin, meşruiyetinin artması, HDP liderliğinin özgüvenini haklı olarak arttırmıştır. Ancak özgüven, her zaman realitede aynı oranda bir değişiklik yapabilme kapasitesinin de var olduğu anlamına gelmeyebilir. HDP liderliğinin kendi gücünü yanlış hesaplama riski de söz konusudur.

Ne yazık ki HDP liderliğinin bu riskleri göze almakta kararlı olduğu anlaşılıyor. HDP'nin bu kararı, partinin meclis dışında kalmasının vahim sonuçlarının bütünüyle ayırdında olan sosyalist hareketin seçeneklerini son derece azaltıyor. Bu yazıyı yazarken bendeki izlenim, BHH'nin (bünyesindeki grup ve partiler) ve Halkevleri'nin seçimlerde HDP'nin barajın altında kalmaması için çaba göstermeye karar verdikleri yönündeydi. Bu çabanın destek düzeyinde kalmasının, nitelik olarak sosyalist hareketten çok farklı özellikler sergileyen HDP ile ittifak düzeyine yükselmemesinin, BHH ve Halkevleri'nin ayrıca seçim sonrasına ilişkin kendi hazırlıklarına özellikle hız vermelerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.

HDP'nin aday göstermediği yerlerde ise sosyalistler, bence AKP'nin milletvekili sayısını azaltmaya çalışmalı, bu bağlamda, "taktik oy verme" tutumunu benimsemelidir.

Çok zayıf bir olasılık da olsa, kimi çevrelerde CHP-HDP-

BHH üçlüsünün seçimlerde birlikte davranması gerektiği ileri sürülmeye başlandı. Bu yaklaşımın sosyal medyada aldığı desteğe bakarak seçmenin önemli bir kesiminin arzularını yansıttığı da söylenebilir.

Ne yazık ki AKP'nin tüm planlarını bozacak böyle bir işbirliği, “Seçimlerde ne yapmalı?” sorusuna verilebilecek, neredeyse ideal, bir Anglosakson deyişiyle adeta “It is too good to be true” (gerçekleşemeyecek kadar güzel) bir cevaptır.

Neticede, ideal durum fantezilerinin değil, seçimlerin yaratacağı olası **gerçek etkiler**, bunları şekillendirebilecek olası **gerçek güçler** üzerinde durmak gerekir. Bu geçici anda, sosyalist hareketin, karşısındaki **siyasi öznelerin** siyasi çizgileriyle kendi siyasi çizgisi arasındaki bir yakınlık veya bir uzaklık sorunu üzerinde yoğunlaşmasının, düşüncüyü eylemin önüne koymasının pratikte gerçekliğin var olan hâlini etkileyecek bir sonucu olmayacaktır. Böyle kritik seçimlerde, sosyalistlerin, **gerçekliğin** var olan **şekillenmesinin önlerine** koyduğu seçenekleri ahlaki-teorik kaygılarından dolayı beğenmediği için paralize olup kalan “**güzel ruh**”un (Hegel, Ruhun Fenomenolojisi), bazen trajik bazen de komik durumlarına düşmemeye **özellikle** dikkat etmeleri gerekir.

AKP Nedir?

Şimdi, o pek sorulmayan “AKP nedir?” sorusuna dönerek üzerinde düşünmeye devam edeceğim.

“AKP nedir?” pek sorulmayan bir sorudur” derken şunu kastediyorum: Genelde AKP’nin uygulamaları ve politikaları, bir taraftan onun sıradan bir düzen partisi olduğu varsayımından hareketle, diğer taraftan da yarattığı sonuçlar itibarıyla, adeta AKP’nin orijinal misyonu olduğu varsayılan “ülkeyi demokratikleştirme” projesine aykırılığı, bu projeye kıyasla yapılan, istenirse düzeltilebilecek yanlışlar olarak ele alınıyor, tartışılıyor, eleştiriliyor, AKP liderliğine bunları yapmaması, hatadan “dönmesi” yolunda telkinlerde bulunuluyor.

Ben ta en başından bu yana uygulanan politikalarla AKP’nin yapısal özellikleri (kadrolarının kültürel kökleri, siyasi geleneği) arasında mantıksal bir uyum olduğunu, yaptıklarının, yapması gereken şeyler olduğunu, liberal entelijansiyanın AKP’den beklentilerinin bir maddi zeminden yoksun olduğunu, AKP’yi desteklemekle büyük bir tarihi hata yaptıklarını savundum. Bence AKP sıradan bir düzen partisi değildi, “düzeni” değiştirmeye yönelik özgün bir projesi olan “yıkıcı” bir partiydi. Bu saptamalardan hareketle, daha AKP sertleşmeye, baskıcılaşmaya başlamadan önce, projesi ilerledikçe var

olan düzenle olan çelişkilerinden, değişime karşı yükselecek dirençten dolayı bu yönde gitmekten başka çaresi olmadığını, giderek daha fazla şiddete başvurmak zorunda kalacağını vurguladım.

Evet, AKP bir siyasi partidir ve “belli şeyler yapmaktadır.” Peki ama bunları neden yapmaktadır? AKP, neyin siyasi partisidir? Hangi çıkarları temsil etmek ve ilerletmek, hangi projeyi yaşama geçirmek için hangi ilişkilerin içinden gelerek oluşmuş bir partidir AKP?

AKP’nin politikaları, daha doğrusu etkinliğinin sonuçları, 12 yıldır tartışılıyor. Ancak bu tartışmaların sonuçları, yüzeysel olmaktan, en iyi biçimlerinde bile ekonomist yaklaşımların ötesine geçemediğinden, AKP’nin politikalarındaki gelişmeleri ve yön değiştirmeleri anlama çabaları, “subjektif rasyonalist” analizlerin kurbanı olmaya devam ediyor.

Bir istisna olarak solda Merdan Yanardağ’ın ayrıntılı çalışmasında ileri sürdüğü, sağda Abdurrahman Dilipak’ın laf arasına sokuşturduğu “AKP bir Amerikan projesidir” açıklaması var. Bu açıklamayı kabul etsek bile, *“Bu proje hangi malzemeden üretilmiştir? Bu malzemeyi oluşturan insanların ve destekleyen kitlenin, arzularının ve iradesinin niteliği nedir, bu arzu ve irade, projenin oluşmasında ne kadar ve ne yönde işlevsel olmuştur?”* soruları cevapsız kalmaya devam eder.

Kafalar, bu sorular cevapsız kalmaya devam ettiği için 12 yıl sonra bile büyük ölçüde karışık. Örneğin, bir yanda AKP’yi, kapitalizmin sıradan bir muhafazakâr partisi gibi, dini ve kültürü, tarihsel zemini dışarıda bırakarak yorumlamaya çalışmakta, burjuvazinin ideal partisi olduğunu savunmakta ısrar eden

kaba materyalizm var. Öbür tarafta, ilk 7-8 yılda AKP'yi kahramanca "ulusalcılara" ve "Kemalistlere", hayali darbe girişimlerine karşı savunan, düzmece mahkemeleri sahiplenilen liberal entelijensiyanın, daha sonra bir şok geçirerek, ardından "aldatıldık" açıklamalarına sığınıp nihayet "bizim gibi adamların artık CHP'nin (daha birkaç yıl önce, faşist parti olduğundan hiç şüphe etmedikleri CHP'nin) yanında durması gerekiyor" noktasına gelmeleri var. Bu tipler, yaşadıklarının anlamını hemen hiç kavramamış insanlar olarak, AKP liderliğinden "eski güzel günlere" geri dönmesini talep ediyorlar, aldatıldıklarına inandıkları o günlere. Ne gaflet ve akıl tutulması!

Bu trajik durumun oldukça erken yapılmış bir analizini, bu kitapçığın derleme yazılar bölümündeki "Liberal Entelijensiyanın Yavaş İntiharı" başlıklı denemede okuyabilirsiniz. Liberal entelijensiya, ki çoğu sosyal bilimler disiplini içinde yetişmiş akademisyenlerdir, "Kimse bizi uyarmadı" da diyemez.

O zaman bu kaygılar, kendilerine, "pasif devrim", "hakikat rejimi", "biyopolitik" "trasformismo", "moleküler dönüşüm", türban tartışmalarında "hegemonya sürecinin temsil nesnesi", "dile getirilemeyenine yerine geçen şey" gibi sosyal bilimler disiplini dışından olanlara ezoterik gelecek kavramları kullanma riski de göze alınarak defalarca anlatıldı. Ama onlar değinme kabalığını göstermeyeceğimiz nedenlerden dolayı, "stratejik cahilliği seçtiler." İktidar partisinin liderliğinin niyetlerini açık seçik dile getiren "biz değişmedik", "dinin ılımlısı olmaz" itirazlarının yanı sıra "erkek kadın eşitliği", Cumhuriyet tarihi üzerine "radikal" görüşlerini, "antisemitik" ifadelerini yok sayarak kendi fantezilerine yapışmayı tercih ettiler.

Dahası bu liberal entelijensiya, AKP'nin daha ikinci dönemi başlamadan az önce yükselen kaygıları dile getirenleri “faşist” olmakla, ulusalcılıkla suçlamakla kalmadılar, bu kaygılara karşılık, “Türkiye İran olur mu?” gibi, tartışmayı tamamen çıkmaza sokmayı amaçlayan soruları öne çıkardılar. Böylece, AKP hareketinin Müslüman Kardeşler geleneğiyle ilişkisinin, Osmanlı restorasyonu projesinin, yaşanmakta olan pasif devrim sürecinin karanlıkta kalmasına büyük katkı sağladılar.

Bu kitapçığın derleme yazılar bölümüne, o zaman bu konuya eğilmiş ve Mısır deneyimine bakmak gerektiğini, bundan çıkarılacak dersler olduğunu vurgulamaya çalışmış olan bir denemeyi de ekledik.

Peki “AKP nedir?” sorusuna nasıl ve nerede cevap aramak gerekiyor? Tarihsel materyalist gelenek bize, “tarihselleştir” diyor. Ama nasıl? Bu sorunun cevabına giden yol, sanırım geleneğe sadık bir yaklaşımla, öncelikle sınıflar arası çelişkilerden, mücadelelerden hareket ederek, AKP'nin içinde ortaya çıktığı sosyal formasyonun tarihi içinde bu olguya yer bulmaya çalışmaktan geçiyor.

Bu çaba, ister istemez boşlukta değil, Türkiye sosyal formasyonunun, kapitalist dünya sistemi içinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun bu sisteme entegre olmaya başlarken çökmesini, bu çöküşün yarattığı enkazın üzerinde doğmaya başladığı noktadan itibaren geçirdiği evrimi, değişimleri de göz önüne alarak ilerlemek zorundadır. Bu çaba, yalnızca ekonomik yapıdaki değil, siyasi yapıda, devlet tipinde ve biçimlerinde hatta rejimlerde yaşanan değişiklikleri de göz önüne alacaktır.

Sınıflar arası mücadelenin tarihinden yararlanmak ve

AKP'nin sınıfsal özelliklerini kavrayabilmek için de önce bir sınıf tanımına izin veren öğeler üzerinde düşünmemiz gerekiyor. Bu öğeleri kısaca, üretim araçlarının mülkiyeti, toplumsal iş bölümü içindeki konum, bu ikisinden dolayı toplumsal ekonomik artık ürün/değer paylaşılması sürecindeki yer ve pay alma kapasitesi, bu öğelerin birleşmesiyle başlayan bir sınıf şekillenmesi sürecinde ortaya çıkan kimlik, aidiyet gibi konuları da kapsayarak gelişen, bu sınıfın üyelerine kendilerini açıklayan, çıkarlarını koruyan söylemler olarak sıralayabiliriz.[⁹]

Bu, genellikle iyi bilinen bir tanımlamadır. Ancak “üretim aracı” denilince akla esas olarak alet, araç gereç, insan bedeninin uzantısı olarak işleyen “şeyler” gelir. Halbuki bu “şeylerin” kullanılabilmesi, doğrudan üreticinin bu “şeylerle” bir araya geldiğinde üretim yapabilmesi için vazgeçilmez iki şey daha vardır: Doğrudan üreticiye hem bu aletlerin, araçların özelliklerinin, işleyiş biçiminin ve kullanılma amacının bilgisi gerekir hem de üretim araçlarıyla birleşmesinin bu biçimini kabul etmesini sağlamak için doğallaştırılacak ve sürdürülecek bir **ideolojik-psikolojik** şekillenme. Bu bilgi ve ideolojik-psikolojik şekillenmeyi olanaklı kılan bir simgesel sistem olmadan da üretim olanaklı değildir.

Öyleyse “**bilginin**” ve **simgesel sistemin** birleşik işleyişinin

9 Burada sınıfı tanımlayan öğelerin bir araya gelmesiyle başlayan bir sınıf şekillenmesinin, doğrudan o sınıfın “kendiliğinden sınıf” olmaktan çıkarak “kendisi için sınıf”, diğer bir deyişle kendi özgün çıkarlarının ayırdına varmış üyelerinin eylemi olarak sınıf konumuna yükselmesine, bir sınıf bilincine yol açacağını savunmuyorum. Yalnızca, bu sınıfın şekillenmesi sürecine eşlik edecek, kimi zaman sınıf bilincinin oluşmasına giden yolları da bloke edebilen, kimi zaman da açarak sınıf bilincinin oluşmasına ya da sınıf bilinci yerine bir başka kimlik bilincinin (ırk, ulus, din) gelişmesine olanak sağlayacak söylemlerden söz ediyorum.

çok kritik bir üretim aracı oluşturduğunu görmezden gelmek gerekir. Buna üretim sürecinin aynı zamanda yeniden üretim süreci olduğu, bu nedenle verili düzeni ifade eden ve mümkün kılan, koruyan söylemin (simgesel sistemin) üretilmesinin de kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak hem kapitalist üretimin ayrılmaz bileşeni hem de bir aşamadan sonra, kültür endüstrisinin ortaya çıkmasına paralel olarak doğrudan ekonomik bir etkinlik^[10] hâline gelmiş olmasını da eklemek gerekir. Buradan hemen “bilgi”nin ve simgesel sistemle birlikte işleyişinin, bir üretim aracı olmanın yanı sıra, bir siyasi iktidar aracı, güç kaynağı olma özelliği de kazanabileceği sonucuna ulaşabiliriz.

Bu noktadan bakınca da bilginin mülkiyeti, bilginin ve simgesel sistemin üretimi, yeniden üretimi, kontrolü ve imhasına ilişkin pratikler, **sınıf pratikleri** olarak karşımıza çıkmaya başlar. Tüm bunları birleştirebilen ve sırf bilginin mülkiyetine (kullanılmasını, dolaşımını, üretimini, yeniden üretimini, bu bilgiye erişimi, bilginin yok edilmesini, yasaklanmasını belirleme ve kontrol etme) sahip olduğu için ekonomik artığa, servete ulaşabilen **bir toplumsal tabaka varsa onu özgün bir sınıf olarak tanımlamak** gerekir.

Dikkatli bakınca bilgiye ilişkin tüm bu özellikleri birleştiren etkinlik, işaret ettiğim simgesel sistemle birlikte işleyişinden dolayı, salt bir bilgi biçimine sahip olmakla sınırlandırılmaz. Burada üretilen ve denetlenen bilgi, teknik bilginin sınırlarının ötesine geçen, birden fazla bağlama uygulanabilen,

10 Ekonomik etkinlik basitçe ekonomik artık ürün/değer üretmeye, üretilen “artığa” ulaşmaya, mülk edinmeye olanak veren etkinlik olarak tanımlanabilir.

evrensellikler tanımlayabilen bilgi, **entelektüel** bilgidir. Bu nedenlerle de bu üretim aracının mülkiyetine sahip olan **entelektüellerin kimi özgün koşullarda özgün bir sınıf olarak şekillenebileceğini** ^[11] düşünmek hiç de yanlış olmayacaktır.

Bu saptamadan hareketle AKP'ye baktığımızda, karşımıza önce dini bilgiyi yorumlayan, üreten dağıtan, sınırlayan, yenisinden üreten, koruyan, bu bilgiyle çelişen bilgileri bastırmayı ve imha etmeyi amaçlayan bir entelektüeller tabakası çıkacaktır. Bu tabakanın “cumhuriyet düşmanlığı” olarak kabaca tanımlayacağımız refleksi ise hiç de kapris, paranoyak bir nefret değil, tarihsel kökleri, geleneği, mirası olan **bir sınıf tavrıdır**.

AKP liderliğinin sık sık dile getirdiği “*bir günde bizi dilimizden yoksun bıraktılar*” yakınması, Osmanlıcayı, Osmanlı giyim tarzını, estetiğini restore etme arzusu, bu sınıfın kolektif hafızasına ilişkin bir olgudan kaynaklanmaktadır.

Cumhuriyet'in, esas olarak Osmanlı egemen sınıfının askeri kanadı, seküler, aydınlanmacı entelektüelleri, şekillenmeye başlayan kapitalist sınıflar (halk sınıfları) arasındaki bir ittifakın sonucunda oluştuğunu söylemek yanlış olmaz.

Bu noktada oluşan “tarihsel blokun” liderliğini elinde tutan askeri-seküler entelektüel kesimler, iktidarlarını konsolide etmek için çareyi, Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer çok önemli sınıfını, “ulemayı” etkisizleştirmeyi denemekte buldular. Ulemanın tekelinde olan alfabeyi değiştirdiler, o ulemanın yaşam alanları, “ekonomik artışa” el koyma mekanizmaları ve

11 Hem işçi sınıfının hem de burjuvazinin, hemen her dönemde entelektüellere, görünüşte kendilerinden yana tutum içinde olsalar bile kuşkuyla, belli bir güvensizlikle yaklaşması bence bu bağlamda dikkate değer, belki de bir sınıfsal içgüdü olarak tanımlanabilecek bir olgudur.

mekânları olan tekke ve zaviyeleri kapattılar, unvanların kullanılmasını, statü, hiyerarşik tabakalaşma gösteren kıyafetlerin giyilmesini yasakladılar. Nihayet, gelişmekte olan kapitalist devletin seküler iktidarına bir alternatif, paralel bir yapı olarak var olan halifelik kurumunu kaldırdılar.

Kısacası Cumhuriyet'in yeni egemen sınıfları, Osmanlı toplumunda, dini ve toplumsal bilginin tekeli elinde tutan rejimin meşruiyet söylemlerini üreten entelektüellerden oluşan ulema sınıfını, dilini, iktidarının mekânlarını ve simgelerini elinden alarak **mülksüzleştirdi**. “*Bir günde dilimizi konuşamaz hâle geldik*” yakınması, aslında “*Bir günde üretim araçlarımızı elimizden alarak ekonomik artığa, siyasi kanallara ulaşma yollarımızı kapadılar*” anlamına geliyor.

AKP güçlendikçe, Siyasal İslam'ın sözcülerinin Cumhuriyet'i hedef alan söylemin sınırlarını daha da geriye, Osmanlı İmparatorluğu'nun, kapitalist dünya ekonomisine entegre olmaya çalışırken denemeye başladığı reform hareketine kadar götürdüğü “*100 yıllık parantezi kapatmaktan*” söz etmeye başlaması, Siyasal İslam'ın köklerinin daha da derinlerde olduğunu gösteriyor.

Osmanlı İmparatorluğu, kapitalist dünya ekonomisiyle ekonomik, kültürel ve teknolojik olarak bütünleşmeye başlayınca bu bütünleşmenin ilk önce etkilediği devletin bürokratik ve askeri kesiminin örgütsel ve düşünsel dünyası da değişmeye başladı.^[12] Bu iki kesimin üyeleri, gittikçe artan oranda kapi-

12 Burada Osmanlı sosyal formasyonuyla kapitalist üretim tarzı arasında bir ideolojik eklemlenmenin başladığı, ilk kültürel değişimin de bu eklemlenmenin transfer kanallarında yaşayan bireylerin özelliklerini etkilemeye başladığı söylenebilir.

talist rasyonaliteyi (gerçekçiliği) benimsemeye, kapitalist dünyaya ilişkin yeni amaçlar ve arzu nesneleri geliştirmeye başladılar. Kapitalist dünya ile bütünleşme ilerledikçe bu kesimin devlet içindeki önemi de giderek arttı.

Bu süreç içinde bir başka kesimin, Osmanlı egemen sınıflarının meşruiyetini geleneksel/tarihsel olarak oluşturan ve koruyan İslam'ın ve şeriatın bilgisini, düzenini tek olanaklı düzen olarak tanımlayan, paranteze alan simgesel sistemi, bu bilgiyle simgeselin birlikte işleyişini kontrol eden, yöneten, bu işleyişin adeta “sahibi” **ulemanın etkisi**, yeni gelişen pratiklerin, gelen bilgi ve simgesel sistemin dışlayıcı etkisiyle hızla azalıyordu.

Osmanlı egemen sınıflarının bu kesimi (ulema, Müslüman entelijensiya), devlet içindeki etkisi azaldıkça kendini ve ayrıcalıklarını koruyabilmek, reformlara karşı çıkabilmek, bir anlamda tarihin akışını tersine çevirmek için halka dayanan bir hareket geliştirmeye, [13] kendi sınıfsal çıkarını tarihsel, dini ve halk çıkarı olarak tanımlamaya yöneldi böylece. Ulema (Müslüman entelijensiya) Osmanlı Devleti'nin karşısında bir ottonomi kazanmaya, özgün bir hegemonya projesi oluşturmaya, böylece de ilk kez Siyasal İslam ortaya çıkmaya başlıyordu.[14]

13 Efcan İnceoğlu, *Türkiye'de Siyasal İslamcılığın Evrimi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, Ankara.

14 Ali Bulaç, bu tarihsel süreci, 1908 II. Meşrutiyet Hareketi'yle İttihad-ı Muhammedi Fırkası ile başlatıyor: “Bir bakıma İttihad-ı Muhammedi Fırkası, Milli Görüş partileri, hem Fethullah Hocaefendi hareketi hem de Müslüman aydın profilini besleyen bir kanaldı. İttihad-ı Muhammedi Fırkası'nın bir özelliği şudur: ‘Evet, devlet kötü durumda, toplum dağılma hâli yaşıyor, toprak kaybediyoruz, parçalanıyoruz, demoralize bir durum içindeyiz. Fakat bu Batılılaşmış aydınla aşılabilecek bir şey değildir. Yeniden Müslüman geleceğe dayalı yeni bir aydın profili geliştirmek gerekir. Meşrutiyet krizini aşan bir aydın...’” (Ali Bulaç, “Kültür Müslümanlığı Ve İttihad-ı Muhammedi”, 23 Mayıs 2008, www.TimeTurk.com.tr.)

Bu sınıfın projesi başarılı olamadı. Osmanlı Devleti çöktü, enkazından yeni, bu kez kapitalist bir devlet doğmaya, yeni iktidar sınıfları, ulusal-kalkınma-modernleşme projesinin bilgisi, simgesel sistemi, bununla birlikte de Kemalist entelijensiya şekillenmeye başladı.

Bu yeni devlet, sınıfları ve entelijensiya, eski rejimin, dini bilginin mülkiyetinin, üretiminin kullanımının tekeli üzerinde var olan sınıfını, yalnızca mülksüzleştirmekle kaldığı, ayrıca fiziki olarak yok etmediği için [15] ulema, yeni rejimin “devrimlerinin” kapsamlı saldırısı karşısında yer altına çekilip yerel, resmi olmayan iktidar ilişkilerine, dini pratiklerin alanlarına, özellikle kapitalizmin ve piyasalaşmanın, kapitalist kültürün girişinin görece olarak yavaş ilerlediği taşra kentlerine sığınarak yaşama şansı elde etmiş, bu alanda da başarılı olmuş, kendi gelenliğini, mirasını ve sınıf “kinini” kuşaktan kuşağa taşıyarak, her fırsatta muhafazakâr partilerle ittifak hâlinde yeni mevziler kazanmaya çalışarak adeta bir “uzun yürüyüş” misali, bir mevzi savaşı sürdürerek bugüne kadar, kuşaktan kuşağa var olarak gelmiştir. AKP’nin lider kesim ve kadroları, bu sınıfın bugüne kadar gelebilen kısmının siyasi, kültürel ifadesidir.[16]

AKP, bu sürecin bir aşamasında Cumhuriyet’le birlikte ku-

15 Bu nedenle Kemalist entelektüelleri ve rejimi “Jakoben” olarak nitelemek yanlış ve kasıtlı bir propaganda söylemi olmaktan öteye gitmez. Her aşamada diğer sınıflarla uzlaşmaya çalışan, mümkün olduğunca şiddete ve likidasyona başvurmadan ilerlemeye çalışan bir yönetici sınıftan söz ettiğimizize göre aslında “Jironden” tanımı daha uygun olacaktır.

16 Bu mirası ve sürekliliği görebilmek için Necip Fazıl Kısakürek’in “Dava” projesini anımsamak, bunun AKP açısından ne kadar açıklayıcı olduğunu bizzat AKP liderliğinin vurgulamasını, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın, “*Bugün eğer ‘Yeni Türkiye, Büyük Türkiye’ diyebiliyorsak, bunda Necip Fazıl’ın izi, eseri, alın teri, gayreti, mücadelesi vardır*” sözlerini anımsamak yeter. *Star Gazetesi*, Necip Fazıl Ödülleri takdim töreni, 2 Kasım 2014.

ruhan “ulusalcı-kalkınmacı” blokun, ekonomik, siyasi ve kültürel düzeye dağılmaya başlamasına paralel oluşan bir “pasif devrim” süreci içinde, “Fethullah Gülen çevresi” olarak bilinen İslamcı bir akımla ittifak yaparak, onun kendine özgün araçlarından yararlanarak şekillendi. Bu ikinci, sonradan oluşan “Cemaat”ın, geleneksel Siyasal İslam çevrelerinde her zaman kuşkuyla karşılanmış olan akımın irdelenmesi konumuzun dışında kalıyor ama kısaca, Gülen Hareketi’nin köklerinin Osmanlı toplumsal formasyonunun sınıflarında, onun mirasında, Anadolu muhafazakârlığında değil, soğuk savaş döneminin karanlık istihbarat savaşlarında, ideolojik mücadele yapılarında, küreselleşme döneminin uluslararası ilişkilerinde olduğu söylenebilir. Tarihsel Siyasal İslam, iktidarı ele geçirmeye başladıktan hemen sonra Fethullah Gülen hareketini dışlamaya başlamış, giderek fiilen tasfiye etme noktasına kadar ilerlemiştir.

AKP’nin iki yapısal özelliği, köklerinin 1900’lerin başına kadar uzanan Siyasal İslam’ın geleneğinde olması ve bu akımın sınıfsal karakterini taşıması ise üçüncü özelliği de bir ulusal ve uluslararası ekonomik ve siyasi kriz konjonktürünün ürünü olmasıdır. AKP liderliği, başlangıçta bu durumu “iç ve dış dinamiklerin tarihsel çakışması” olarak tanımlıyor ve kendi varlıklarına ek bir tarihsel anlam, daha sonra da “tarihsel bir sapmanın düzeltilmesi” kavramıyla da adeta bir kaçınılmazlık yüklüyordu.

Bugün AKP liderliğinde, Siyasal İslam’ın entelijensiyasında başlayan paranoyak ruh hâli, her muhalefeti “darbe girişimi olarak” niteleyip bastırma çabası, nihayet “İç Güvenlik Yasası” bu kaçınılmazlık algısının sarsılmaya, “ya biz geçici bir olguy-

sak” kuşkusunun gelişmeye başladığını düşündürüyor. Bu kuşku, AKP liderliğini, muhalefete, eleştirilere karşı tahammülsüz, baskıcı ve giderek daha çok şiddete başvurmaya eğilimli bir ruh hâline sokuyor.

İki Krizin, Üç Şokun Ürünü Olarak AKP Hükümeti

AKP kendine ne kadar tarihsellik atfederse atfetsin, bu tarihsel kökler ne kadar gerçek olursa olsun, iki krizin, üç “şok”un ürünü olarak, sıra dışı koşullar üzerinde yükselmiş ve iktidar olmuştur. Bu sıra dışı koşullar ortadan kalktıkça AKP’nin varlık ve toplumsal meşruiyet zemini aşınmış, AKP’de temsil edilen hareket kendi projesini uygulamaya koydukça, toplumda giderek daha fazla dirençle, projesini tehdit eden, “Gezi Olayı”, “17 Aralık Operasyonu” gibi toplumsal şoklarla karşılaşmış, karşılaştıkça da devletin baskı ve şiddet araçlarına daha fazla dayanmaya, yasalara karşı daha keyfi bir tutum geliştirmeye, projesini tamamlama yolunda süreci, yaratacağı toplumsal sonuçlara aldırmadan hızlandırmaya başlamıştır.

Ancak bu sürdürülebilir bir süreç değildir. AKP Hükümeti, liderliği ve Siyasal İslam hareketi, bir sonraki bölümde anlatmaya çalışacağım gibi, ülkeyi hem içeride biriken sorunların, çelişkilerin hem de uluslararası konjonktürden gelen baskıların altında, ülke halklarının geleceği açısından çok ciddi felaketlere yol açacak kırılmalara doğru sürüklemektedir.

AKP'nin ortaya çıkması ve iktidara gelmesi için gereken zemini sunan ulusal, ekonomik ve siyasi krizin kökleri, Türkiye ekonomisinin, IMF ve uluslararası finans kapital tarafından dayatılan, dış kaynağa bağımlı egemen sınıflar tarafından benimsenen neoliberal politikaların uygulanmaya konulmasıyla birlikte uluslararası ve yerli sermayenin sınırsız kullanımına açılmasında yatıyor.

Bu dışa açılma ve neoliberalizm, yalnızca yerleşik bölüşüm ilişkilerini altüst ederek hem Siyasal İslam'ın hem de Kürt hareketinin kitleselleşmeye başlamasının maddi koşullarını oluşturmadı, aynı zamanda, 1950'lerden bu yana ülkeyi yöneten muhafazakâr, ancak ulusal kalkınma projesine bağlı yönetici kadroların meşruiyetinin, bu projeye dayalı toplumsal mutabakatın ideolojik temellerini hızla eritti.

Neoliberal politikalar, “devletin elinin ekonomiden çekilmesi” söylemi esas olarak ekonominin tüm kaynaklarının sermaye birikimine yönlendirilmesi, yoksulluk ve işsizlik artarken devletin sosyal hizmetlerinin hızla kısıtlanması, hatta ortadan kalkması, hem devleti yöneten sınıfların toplumsal meşruiyetini hızla zayıflatıyor hem de devletin çıktığı alanlarda oluşan boşluğa, Siyasal İslam'ın dayanışma, propaganda mekanizmaları giriyor “sivil toplum” moleküler düzeyde değiştirmeye başlarken, aynı anda yeni bir karşıt (cumhuriyet ve laiklik karşıtı-Siyasal İslam karşıtının karşıtı) hegemonya söylemi şekillenmeye başlıyordu.

1990'ların sonuna doğru geldiğimizde, ülkenin siyasi temsil sistemi tamamen parçalanmış, ülkeyi koalisyonlarla bile yönetmek son derecede zorlaşmıştı. Geleneksel siyasi partiler

küçüldükçe küçülüyor, liderlikleri aşınıyor ve saygınlıklarını yitiriyor, ancak bunlara alternatif yeni bir liderlik ortaya çıkmıyordu.

Gerek küreselleşmenin ideolojik rüzgârları, gerekse bunların ülke içindeki yansıması işbirlikçi liberal entelijensiya, sistemli biçimde ulusal projeye saldırıyor (böylece her türlü antiemperyalist söylemi kuşku altına sokuyor), kalkınmacı aydınlanmacı perspektifi, Kemalist entelijensiyanın en baskıcı özelliklerine indirgeyip, adeta “küvetteki kirli suyla birlikte bebeği de sokağa dökmeye” hazırlanıyorlardı.

Bir taraftan Kürt hareketinin güçlenerek “Kürt sorununu” artık yadsınamaz biçimde gündeme koyması, diğer taraftan Siyasal İslam’ın “ulusal projenin” diğer bileşeni olan laikliği hedef alan (henüz “restorasyon” arzusu olarak ifade edilemese de) eleştirileri, siyasi kültürel krizin kilitlenmesine yol açıyordu. Bunlar “iç dinamiklere” ilişkindi.

Tam bu sırada, ABD hegemonyasının gerileme eğilimi yeniden güç kazanıyor, üstünlük nasıl korunabilir ve restore edilebilir tartışmaları yoğunlaşıyordu.

İlk dikkati çeken Samuel Huntington’un dünyayı esas olarak karşıt dini bloklara göre tanımlayan, Türkiye’de Cumhuriyet dönemini bir sapma olarak niteleyen **“Uygarlıkla Çatışması”** teorisidir. Bu teori, bir taraftan komünizm tehlikesi ortadan kalktıktan sonra dağılmaya başlayan “Batı Bloku”nu bu kez Hristiyan uygarlığı altında ABD liderliğine yeniden bağlamayı amaçlarken bu amaca hizmet edebilecek kullanışlı bir “öteki” yaratma potansiyeli de taşıyordu.

İlginçtir, kendi tarihsel konumunun farkında, dünya ve tarih için kendi özgün yorumlarına sahip Çin, bu teoriye hemen hiç itibar etmezken Müslüman dünyasında hem Siyasal İslamcı hem de liberal entelijensiya, deyim yerindeyse bu teorinin üzerine balıklama atladı. Kendilerinin, nihayet sömürgeci-emperyalist Batı (öteki-efendi) tarafından bir **uygarlık** olarak tanınıyor olmasından adeta büyük haz duydu. Gerçekte ise özgün uygarlık olmak bir yana dursun, kendi durumlarının bizzat Batı tarafından yeniden ve Batı'nın gereksinimlerine göre tanımlanmakta ve yönlendirilmekte olduklarının ayırdına varamadılar. “Özgünlükleri” bile adeta Batı'nın kültürünün ürünüydü. Besbelli ki “Oryantalizm “adeta içsel bir olgu, “siyah ten-beyaz maske” patolojik durum haline gelmişti.

İkinci dikkat çekici gelişme, ABD'de Clinton başkanlığının II. döneminde dış politika stratejisi tartışmalarının almayaya başladığı yöne ilişkindi. Enerji jeopolitiği, Rusya ve Çin'in yükselme olasılığı bağlamında ABD güvenlik ve strateji raporlarında 1998'den itibaren bir **“Büyük Ortadoğu Bölgesi”** kavramı ortaya çıktı. Bu sırada, “yeni muhafazakârlar” (neocon) olarak tanımlanan bir siyasi kadro güçlenmeye, dış politika kurumlarında yükselmeye, “New American Century” adlı yeni bir düşünce kuruluşunda, ABD üstünlüğünün restorasyonuna ilişkin daha önce “düşünülmemiş”^[17] bir projeyi tanımlamaya başlıyordu.

17 Aslında bu proje, ilk kez 1991 Körfez Savaşı'ndan sonra, Paul Wolfowitz tarafından hazırlanarak Baba Bush'a sunulmuş bir rapora dayanıyordu. Rapor, o zaman New York Times'a sızmış, içindekiler büyük tepki çekmişti. Bill Clinton seçimleri kazandıktan, küreselleşme, “Yeni Ekonomi” söylemi ve İnternet devrimi kültürel ortama damgasını vurmaya başlamış olduğundan, ABD liderliği yeniden bir toparlanma yaşıyor gibiydi, Wolfowitz raporu sesizce unutulmaya terk edildi.

Bu projeye göre ABD, ekonomik ve kültürel olarak güçlü rakiplerle karşı karşıyadır, ancak askeri alanda hâlâ rakipsizdir. Öyleyse rakipsiz olduğu alandan uluslararası ilişkilere müdahale etmesine ve kendi çıkarlarını dayatmasına olanak verecek bir dış politika geliştirmelidir. Bu saldırgan ve militarist yaklaşım, ABD dış politikasında çok önemli ancak ABD halkına kabul ettirilmesi, zor bir yön değiştirmeyi gerektirmektedir. O zaman neoconların sözcülerinden Irving Kristol'un bir The Wall Street Journal yorumunda vurguladığı gibi, ABD bir imparatorluk olmuştur ama ABD halkı bunun getirdiği sorumlulukları omuzlamaya henüz hazır değildir. Vietnam yenilgisinin ve savaş karşıtı hareketlerin psikolojik etkisi altında şekillenmiş ABD kamuoyunda egemen özellikler, sert bir travma ile sarsılmada değişecek gibi değildir.

Büyük Ortadoğu Bölgesi ve bu yeni imparatorluk projesi bir araya gelmeye başlayınca da ortaya Kuzey Afrika'dan Afganistan'a kadar uzanan "Büyük Ortadoğu Projesi" denilen bir operasyon alanı çıkıyordu.

Bildiğiniz gibi, önce tartışmalı bir Başkanlık seçimiyle George W. Bush başkan seçildi ve tüm dış politika kadrosu neoconların kritik noktalara gelmelerine olanak verecek biçimde değişti. 11 Eylül saldırısı, Amerikan halkının savaş karşıtı eğilimlerini yok edecek travmayı yaratarak imparatorluk projesi atılımı için beklenen olanağı sundu.

ABD, terörizme karşı küresel bir savaş ilan etti, terörizmin kökü kazınacaktı. Bunun için de bu İslamcı terörizmin kaynaklandığı bölgelerde, Batı karşıtı aşırı görüşleri üreten kültürel siyasi ortam değişmeli, bu bölgelerde rejimleri bu

yönde değiştirecek bir demokratikleşme gerçekleştirilmeliydi. ABD'nin Irak'ta gerçekleştireceği rejim değişikliği, bu süreci başlatacaktı.

Ancak İslam'ın “aşırı”, “terörist” yorumlarına karşı mücadele, demokratikleştirme, yalnızca askeri yöntemlerle hatta işgalci güçler eliyle başarıya ulaşamazdı. İslam'ın daha ılımlı, Batı ile işbirliğine, dünya ekonomisiyle bütünleşmeye eğilimli, bir uygarlıklar diyaloguna açık kesimlerinin desteklenmesi, iktidara gelmelerine yardımcı olunması gerekiyordu.

Bu noktada AKP'nin, ılımlı İslam'ın temsilcisi bir parti olarak belirmesinin ve iktidar olmasının öyküsüne geliyoruz. Ancak bu öykünün üzerinde düşünmeye birkaç yıl geriye, 1997'ye giderek başlamamız gerekiyor.

O yılın başında, Türkiye'de bir muhafazakâr-neoliberal DYP ile İslamcı Refah Partisi koalisyonu vardı. Ancak Refah Partisi ılımlı, terörist olmayan bir İslam'ı temsil etmekle birlikte, ulusal projeye sadık, emperyalizme (yabancı sermaye-Avrupa Birliği'ne katılmaya karşı), bölgeye emperyalist müdahalelere karşı “Milli Görüş” çizgisinin egemenliği altındaydı. Ne bu çizgi değişecek gibiydi ne de Türkiye'de seçmenin eğilimleri, İslamcı bir partiyi tek başına iktidara taşıyacak durumdaydı.

28 Şubat Askeri Muhtırası, RP-DYP koalisyonunun istifaya zorlanması, Siyasal İslam'da bir çatlamaya yol açacak travmayı yarattı. Adeta bir taşla iki kuş vuruluyordu: Hem asker laik Cumhuriyet'in simgesel ifadesi durumuna yükseltiliyor ve askeri müdahalenin açtığı simgesel alanda laik Cumhuriyet geleneği mahkum ediliyor hem de Refah Partisi içinde Siyasal

İslam'ın geri kalanını, RP yoluyla iktidara gelmenin olanaksızlığına, yeni bir yol denemenin kaçınılmazlığına ikna eden kadrolar, tam da Batı'nın arzularına uygun uzlaşmalara hazır olduklarına ilişkin işaretler vererek ayrılıyorlardı.

Ancak AKP'yi iktidara getirecek “durum” henüz tümüyle oluşmamıştı. Bunun için AKP dışındaki siyasi partilerin saygınlıklarını tümüyle kaybetmesi, politikalarının, liderliklerinin iflas etmesi gerekiyordu. RP-DYP koalisyonundan sonra hükümet kurmaya gelince, bu partiler ve liderlikler, Haziran 1997 ile AKP'nin hükümete geldiği Kasım 2002 arasında kurulan ve kısa sürede batan 3 koalisyon hükümetinde değişik kombinasyonlarla iktidara geldiler ve Türkiye halkını “bunlar yönetemiyor, yeni bir kadro gerekir” düşüncesine ikna edecek tüm başarısızlıkları, beceriksizlikleri, sergileyerek tükendiler.

Bu tükenişi konuşurken IMF'nin 1998-99'da dayattığı ve 1999-01 mali krizine yol açan anlaşmayı da unutmamak gerekiyor. Türkiye ekonomisine hiç gerek yokken dayatılan ve kısa sürede döviz krizine yol açan bu anlaşma, Naomi Klein'ın “şokla yönetme” teorisine çok güzel bir örnek oluşturur. Ülkeyi birbiri ardına iki kez sarsan mali kriz, toplumda hızlı bir yoksullaşma, orta sınıflarda büyük bir işsizlik üzerinden şiddetli bir travma yarattı, ekonomik ve siyasi yapının yeniden düzenlenebilmesine, uluslararası mali sermayenin Kemal Deriş üzerinden duruma doğrudan el koymasına olanak verecek yeni bir sayfanın açılması için gereken koşulların oluşmasına büyük katkıda bulundu.

Kısaca toparlarsam, AKP Hükümeti üç şokun kesişerek oluşturduğu “durumun” içinden çıktı. Birincisi, Siyasal İs-

lam'da çatlama yaratarak değişimi zorlayan 28 şubat 1997 řoku. İkincisi, IMF politikalarının tetiklediği ve Cumhuriyet'in geleneksel siyasi kadrosunun tasfiyesine yol ačan 1999-01 mali krizinin yarattığı řok. Üçüncüsü, ABD hegemonyasının gerilemesine çare olarak geliştirilen imparatorluk projesinin uygulanmasına olanak veren 11 Eylül 2001 řoku.

Yeni Bir “Tarihsel Blok”

AKP’yi hükümete getiren ve AKP üzerinden iktidara gelmek üzere şekillenen “tarihsel blok”un oluşum sürecine bakarken 1980 darbesinden sonra oluşan siyasi partilerin kimi özelliklerine çok kısaca göz atmak gerekiyor.

Askeri darbe dönemi, sosyalist hareketin 15 yıllık birikimini, kendine güvenini, büyük ölçüde imha etti. Meydanı bu geçmişi karalayarak, Siyasal İslam’ın entelijensiyasıyla diyalog arayarak, onlara toplumda meşruiyet alanları yaratarak, post-modernist, gericilikle flört hâlinde olan “Eylülist sanatçıları” yücelterek kendilerine siyasi kariyer yapmaya başlayan liberal entelijensiyaya açtı.

1980 Anayasası, yeni partiler kanunu, ülkede tabana dayalı bir kitle partisi kurma koşullarını büyük ölçüde ortadan kaldırmış, siyasi partileri taban örgütlerinden, tabanda örgütlenme araçlarından mahrum bırakmıştı. Bu şekillenmeye neoliberal politikaların “devleti ekonomiden çıkarma”, ülkeyi uluslararası sermayenin kullanımına tamamen açma politikaları da eklennince, siyasi partiler seçmenden kopuyor, tümüyle sermayenin kaynak aktarma ve medyanın destekleme süreçlerine tabi kılıyor, adeta birer tabela partisine dönüşüyorlardı.

Buradan hareketle Türkiye'deki siyasi partilerde, liderliklerin ve parlamento gruplarının partinin yerine geçtiği, liderliklerin taban basıncından, parti içi demokrasi süreçlerinden (artık her ikisi de olmadığı için) bağımsızlaştığı, kaderlerinin de parti dışındaki odakların tercihlerine, sermaye ve piyasa denetimine tümüyle bağlı hâle gelmiş olduğunu söyleyebiliriz. Böylece bu partilerin gerek ülke içindeki egemen sınıflar gerekse de uluslararası hegemonya ilişkileri açısından son derece şeffaf ve denetlenebilir yapılara dönüşmüş olduklarını da görebiliriz.

Ülkede özellikle 1980'lerin sonundan itibaren güçlenmeye ve yükselmeye başlayan Siyasal İslam hareketi, bunun üzerinde şekillenen siyasi partiler, dayandıkları dinin bir kurum, ilişkiler ağı, camiler, tarikatlar gibi özel mekânlarda var olma, buralarda kolaylıkla taban örgütleri kurabilme özelliğinden dolayı, yukarıdaki paragrafta tanımlanan 1980 sonrası düzen partilerinin yapılarından farklı özellikler taşıyordu. Bunların siyasi partisi, daha başlangıçta ülke çapında geniş ve derin sosyal-ekonomik ilişki ağlarına, dini örgütlenmelere ve kurumlara dayalı olarak doğuyordu.

Ancak bu dini kurumların ve örgütlenmelerin, özellikle bu kurumlarda söz ve mülk sahibi kesimlerin denetimindeki tarikat ve akımların düşünsel dünyasını, içinde yaşadığı simgesel evreni üreten, düzenleyen ve yöneten İslamcı entelijensiya, AKP'ye gelene kadar, düzenin muhafazakâr partilerine bütünlüklü olarak destek vermiyor, daha çok yerleşik sınıflar matrisi ve bölüşüm ilişkileri içinde hareket ediyor, etkisini maksimize edebilmek amacıyla hükümet olma şansı olan partileri, gele-

neksel muhafazakâr partileri tercih ediyorlardı.

İslamcı entelijensiyanın gücünü maksimize etmeye yönelik bu taktik tutumunun etkisiyle Siyasal İslam'ın partilerinin oy tabanı, toplumsal desteği bölünerek daralıyor, bu partiler seçimlerde iktidar partisi düzeyine çıkmalarına olanak sağlayacak oyu alamıyorlardı. Bu durum, AKP'nin ortaya çıkışıyla -daha doğrusu inşa edilerek “çıkartılışıyla”^[18]- sona erdi.

Merkez partilerinin çöküşüyle birlikte de Siyasal İslam hareketinin tümü, bir bütün olarak AKP'nin oy tabanı ve toplumsal desteği hâline geldi. Böylece artık “hareketle” parti arasında bir organik bağın oluştuğu, AKP'nin daha baştan yaygın taban örgütleri olan, bir kadro ve de kitle partisi olarak doğduğu kolaylıkla söylenebilir. Bu nedenlerden dolayı, AKP'nin de ülkede siyasi parti tarifine uyan tek, bu anlamda rakipsiz bir yapılanma olarak doğduğu, hâlâ da büyük ölçüde öyle olduğu söylenebilir.

AKP kısa sürede, Erdoğan'ın İstanbul belediye başkanlığı deneyiminin de katkılarıyla, Siyasal İslam'ın Gülen Hareketi'nin yıllardır yaptığı çalışmalarla oluşan çok çeşitli, toplumun dokularına nüfuz etmiş, yaygın, derin, sivil toplum örgütleriyle çevre ağlarını devralarak güçlü, özellikle seçim döneminde etkin, hatta rakipsiz bir faaliyet gösterebilen destekçilere ve bir tabana kavuştu.

Bunlara ek olarak AKP, salt yerel (ülke çapında, ülke dinamiklerinden kaynaklanan) değil, aynı zamanda uluslararası boyutu olan iki siyasi-kültürel dalgayla Siyasal İslam'ın ve neo-liberalizmin kesiştiği yerde, daha doğrusu bu iki akımın “sem-

18 Merdan Yanardağ, *Bir ABD Projesi Olarak AKP*, 2007, İstanbul.

biyoz” ilişkisi üzerinde oluşan bir mutabakata dayanıyordu. [19] Bu nedenlerle AKP’nin hem küresel Siyasal İslam’ın Suudi Arabistan, İran gibi bölgesel siyasi, ekonomik hegemonya odakları hem de genelde küresel çapta etkin, ABD ve AB gibi hegemonya odakları tarafından desteklendiğini görüyoruz.

Diğer siyasi partilerden farklı olarak, AKP hem özgün bir kültüre, toplumsal projeye, buna bağlı olarak hem tarihsel hem de geleceğe ilişkin uzun erimli “sadakatlere”, nefret nesnelere sahipti. Hem de bu siyasi proje, aydınlanma geleneği karşılığı, ulusal kalkınmacı devlet karşılığı üzerinden neoliberalizm, postmodernizm gibi düşünsel, ideolojik projelerle birçok noktada kesişerek, bu kesişmelerden enerji kazanabiliyordu.

Bu enerjinin en önemli taşıyıcılarından biri, bugün AKP’ye şiddetli bir muhalefet yapan “Hürriyet” gazetesi gibi ana akım medya ise bir diğeri de liberal entelijensiya ve liberal sol akımlardı.

Bunlar AKP’ye, Siyasal İslam’ın hegemonya sürecinin ilerlemesine, üç yoldan destek verdi. Birincisi, tarihsel olarak Siyasal İslam’dan uzak durmuş, laik, demokratik ve zaman zaman ulusalcı eğilimler sergileyen kent orta sınıflarının korkularını azaltacak laik, çoğulcu, demokratik -Hristiyan demokrat partilere benzeyen- **bir AKP** fantezisi inşa ettiler ve yaydılar. Bu fantezi, AKP liderliğinin kadınların erkeklerle eşitliğine, Kürtlere, laikliğe, genelde bireysel özgürlüklere karşı görüşlerinin yarattığı gerginlikleri, üzerlerini kapatarak kabul edilebilirlik sınırı içine hapsetti. İkincisi, Siyasal İslam’ın entelijensiyası, hegemonya kurabilmek için kendi çıkarlarını tüm ulusun,

19 AKP’nin üç kümenin kesiştiği yerde şekillendiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum: Siyasal İslam, neoliberalizm, ABD’nin Büyük Ortadoğu Projesi.

olmadı tüm Müslümanların çıkarı olarak sunabilmeliydi. Bu da “Siyasal İslam’ın entelijensiyasını iktidardan dışlamış olan baskıları, tüm Müslümanlara uygulanmış baskılar olarak sunan, “Bu ülkede inananlara baskı yapılıyordu” iddiasıyla beslenen bir **demokratik mücadele fantezisi** yoluyla gerçekleştirildi. Tüm tarihleri, inançları ve siyaset yapma gelenekleri demokratik hak ve özgürlüklere düşman olan bir sınıf, aniden demokratik mücadele kahramanı, baskı kurbanı katına yükseliyordu.

Bu noktada, liberal entelijensiyanın izlediği politika ve kullandığı söylem hem onlar açısından bir “intihara” hem de toplumun sol ve sosyalist akımları, demokrasi mücadelesi açısından tam anlamıyla bir ihanete dönüşüyordu. Bugün ne kadar “kandırıldık” derlerse desinler, tarihin bu yükünden ve yargısından kurtulabileceklerine inanmıyorum.

AKP’yi iktidara getiren ve orada tutan “tarihsel blok”un oluşmasına liberal entelijensiyanın önemli bir katkısı daha oldu. Liberal entelijensiya, AKP’nin neoliberal politikaları gerçekten benimsediğine, Avrupa Birliği’ne gerçekten üye olmak istediğine, sermaye sınıfı içindeki ve sermaye sınıfı ile devlet arasındaki güç ilişkilerine esas olarak sadık kalacağına, bunlara dokunmayacağına, sermaye sınıflarını inandıracak söylemi AKP liderliğine sundu.

Böylece, *AKP’de temsil edilen Müslüman entelijensiya sınıfı, desteğini diğer muhafazakâr partilerden çekerek kontrol ettiği yerel mikro iktidar ilişkileriyle birlikte AKP’ye transfer eden muhafazakâr Anadolu kapitalizmi, AKP’nin neoliberalizme sadakatine güvenen büyük burjuvazi (TÜSLAD çevresi), liberal entelijensi-*

yanın sunduğu söylem ve uluslararası desteğin ve basıncın etkisi, yeni bir “tarihsel blok” oluşturmaya başladı.

I. AKP Hükümeti’ni bu blokun oluşma dönemi olarak görebiliriz. Bu dönemde karşımızda, Avrupa Birliği’ne yakın duran, Avrupa Birliği’nin “Kopenhag Kriterleri” olarak tanınan koşullarını, devletten Kemalist entelijensiyayı tasfiye etmenin olanağı olarak değerlendiren, demokratikleşme söylemini, Siyasal İslam’ın serbestçe, laiklik ilkesini yok sayarak faaliyet göstermesinin, güçlenmesinin ve yayılmasının önündeki engelleri kaldırmanın aracı olarak kullanan, Kürt açılımını da Kürtleri oyalama, desteğini sürekli yedekte tutma süreci olarak değerlendiren bir AKP Hükümeti vardı.

Yine de AKP’nin ve Siyasal İslam’ın, bu dönemin sonuna doğru güçlendikçe, devlete yerleştikçe, özgüveni arttıkça, liberal entelijensiyanın desteğine, dolayısıyla bu desteğin getirdiği kısıtlamalara gereksinimi kalmadığını düşündükçe giderek “uzlaşmaz”, “ısrarlı” söylemi ve politikalarıyla gittikçe daha da baskıcılaşan bir çizgiye yerleşmeye başladığı görüldü.

Bu gelişmeler, AKP’ye destek veren liberal entelijensiya tarafından büyük ölçüde yadırganırken toplumun AKP ve Siyasal İslam hareketi dışındaki kesimleri arasında ciddi endişeler ve tepkiler oluştu. Bu tepkiler üzerine Nisan 2007’de patlak veren Cumhuriyet Mitingleri’ne yol açacak “durum” şekillenmeye başladı.

Liberal entelijensiyanın ve Türkiye solunun büyük bir kısmının, hatta Kemalist entelijensiyanın, bu “durumu” okumak-

ta, anlamlandırmakta büyük zorluk çekmesine karşın, bir kitle ve hareket partisi olarak AKP, bu özellikleri sayesinde oluşmaya başlayan “durumun”, eylemlerin anlamını tümüyle kavramış ve momentumu koruyabilmek için seçimleri ne pahasına olursa olsun kazanmak zorunda olduğunun ayırdına varmıştır. AKP’nin uluslararası desteklerinin de bu yönde büyük çaba içine girdikleri, şimdi AKP’nin ülkeyi bir polis devletine çevirmekte olmasından yakınan yazarların, o zaman Cumhuriyet Mitingleri’ne katılanlara, “orta sınıf züppeleri”, “faşistler” gibi sıfatlarla saldırmaktan çekinmedikleri görülmüyordu.[²⁰]

AKP, nisan eylemlerinin yarattığı “durumun” anlamını ve taşıdığı riskleri hemen kavramışken CHP, ana muhalefet partisi, 1980 sonrası oluşan siyasi parti yapılarının ortak bir özelliğinin sonucu olarak, gözünü egemen sınıfların onayına, medyanın desteğine dikmiş, bunların tutumlarında bir değişiklik yaratmayı ummuştu. Ancak ironik olan şu ki bu değişikliği zorlayacak tek etki olan mitinglerdeki enerjiyi görmezden gelmiş, ihmal etmiş, katılmaya ve sahiplenmeye korkmuştur. CHP bu tutumunu, “Gezi Olayı”nda da büyük ölçüde tekrarlayacaktır.

Herhangi bir ciddi kitle ilişkisinden, siyasi öngöründen yoksun sosyalist hareketin de benzer bir tutumu benimseyerek kitleye, harekete, konjonktürün gerektirdiği tutumlara değil, “durumdan” kârlı çıkma çabasına yöneldiklerini gördük. Böylece AKP’nin korktuğu başına gelmemiş, momentum kırıla-

20 The Economist, New York Times, The Guardian, Der Spiegel gibi dergi ve gazetelerin yorumcuları, AKP’yi destekledi. Nisan eylemlerini “Özel Harp Dairesi’nin kuklaları”, “Faşizmin ayak sesleri” olarak tanımladı. Önemli olan laiklik ve cumhuriyet değil, “demokrasiydi.” Ama nasıl, kimin demokrasisi soruları açıkta kaldı.

mamış, aksine partinin kadroları, tabanı ve hareket, rüzgarın kendilerinden yana estiğine emin olarak büyük güvenle yeni bir atılım başlatmıştır.

II. AKP Hükümeti'nin, özellikle seçimler öncesinde ülkeyi sarsan Cumhuriyet Mitingleri'nin yarattığı korkunun da etkisiyle seçimlerden sonra vites değiştirdiğini söyleyebiliriz. AKP liderliği II. Dönem'de, "tarihsel bloku", Siyasal İslam'ın orijinal projesinin hızla uygulamaya konulmasını kolaylaştıracak yönde, büyük burjuvaziyi, liberalleri dışlayarak daraltmaya ve yeniden şekillendirmeye başladı.

II. Dönem'de AKP'nin ait olduğu karmaşık, toplumsal hareket, seçimlerden zaferle çıkmış olmanın kazandırdığı ivmeyle, kendi toplumsal güçleriyle, yaşam tarzıyla, umutlarıyla, iradesini giderek topluma daha fazla dayattıkça, AKP'nin eğilimleri, hareketin basıncı, **liberal "yol arkadaşlarının"** iradesiyle giderek daha çok çatışmaya başladı.^[21]

Şimdi artık AKP ve Siyasal İslam'ın liderliği ve sözcüleri, daha kalın sesle ve çatık kaşlarla bu yol arkadaşlarına, "ya **artık** bize katılacaksınız ya da hareketin eteklerinden düşeceksiniz" demeye başladılar. Siyasal İslam'ın, **aile ile devlet arasındaki alanı (sivil toplum) sessizce ve adım adım ele geçirme süreci,**

21 Liberal entelijensiya'nın önde gelen sözcülerinden Ali Bayramoğlu'nun şu sözleri gerçekten ibret vericidir değil mi: "Biz 'Son seçimlerde muhtıraya karşı AK Parti ile ittifak yaptık' diye düşünüyoruz ama o bir şey söylemese bile şu duyguyu veriyor: 'Ben ittifak yapmadım, sen yaptın!' Çok dinleyen bir parti, dinleyen bir lider değil. İstişare ediyor ama. Önem veriyorsa, fırsat buluyorsa danışıyor ama karar mekanizmalarında çok kapalı bir parti. Çok cemaat dünyası içinde kalan bir parti. Dolayısıyla çok fazla umut vermiyor. Ancak başka bir parti de yok yerine koyabileceğimiz." Ruşen Çakır, 10 Şubat 2008, Vatan Gazetesi.

medyanın etkisiyle görünür olmaya, AKP'nin sıradan bir parti olduğuna ilişkin “fantezi” dağılmaya başladı.[22]

AKP'nin II. Dönemi'nde, “**demokrasi**”, “**bireysel özgürlükler**”, “**AB üyeliği**” fantezileri buharlaştı. Avrupa Birliği süreci kesin bir biçimde tılandı. İnşaat sektörü ekonominin motoru olarak öne çıkarken ne zaman patlak vereceği belli olmasa da patlak vermesi kaçınılmaz bir mali krizin temelleri atıldı. I. Dönem'in ittifakları, önce Fazıl Say olayında, sonra türban yasağının kaldırılmasına ilişkin anayasa değişikliği sırasında yaşanan tartışmaların da gösterdiği gibi artık taşınamaz hâle geldi, liberalleri AKP'ye bağlayan “hegemonya momentı” de ortadan kalktı. Öyleyse yeni bir hegemonya momentinin oluşması, hareketin, aile ile devlet arasındaki alanı ele geçirme sürecini gizlemeye yardımcı olacak yeni bir kavramlar dizininin, adeta yeni “destekleyici fantezilerin” üretilmesi gerekiyordu.

AKP'nin II. Dönemi bu gereksinimi, “darbe tehlikesi”, “Ergenekon davası” dalgasıyla karşıladı. Böylece hem Kemalist entelijensiyayı devletten temizleme süreci büyük bir mesafe daha katetti hem toplumda bir korku havası yaratıldı hem de liberal entelijensiya yeniden yedeğe alındı, hukuksuzluğa, keyfiliğe ve şiddete ortak edildi.

22 Bu nedenle bu yol arkadaşları da “biz kurşun asker miyiz”, “bu kullanıp kullanıp atma taktiğidir” gibi ifadelerle yakınmaya başladılar. Şubat ayının ilk yarısı da bu nedenle liberallerin AKP desteğinin son durumunun tartışılmasıyla geçti.

AKP İktidarında İstikrarsızlıklar ve Krizler Dönemi

AKP'nin II. Dönemi'nin bir özelliği de içeride ve dışarıda istikrar bozucu, daha doğrusu, AKP'nin kontrol ettiği “istikrarsızlıkların istikrarının”, “iç ve dış dinamiklerin” çakışması olarak anlatılan düzenin bozulmaya başlamasıydı.

Kısaca özetlersek 2007 yılında uluslararası mali kriz tüm boyutlarıyla ortaya çıkmaya başladı. Krizle beraber AKP Türkiyesi'nin ekonomik büyüme performansı da belirgin bir biçimde değişmeye başladı. 2002-07 döneminde yıllık ortalama 6.8 olan büyüme hızı, 2008-14 döneminde yılda ortalama 3.3 düzeyine geriledi. AKP'nin 13 yıllık iktidarının ikinci yarısında ekonomik büyüme hızı ilk yarıya göre yüzde 50 gerilerken ekonomik sorunlar ağırlaştıkça pasta küçülürken paylaşım savaşı, iktidar savaşına dönüşürken, “tarihsel blokun”, Siyasal İslam kesimini oluşturan kesiminin parçalanmaya başladığına, Erdoğan ve AKP'de temsil edilen kanatla Gülen kanadı arasında bir savaşın patlak verdiğine şahit olduk.

Ben bu yazıyı hazırlarken Erinç Yeldan, bugün gelinmiş olan noktadaki durumu, Cumhuriyet'teki köşesinde şöyle belirtliyordu:

“Gerçek şu ki 1980’lerde temeli atılan ve 2000’li yıllarda AKP tarafından kararlılıkla sürdürülen neoliberal birikim modeli, artık tıkanmış durumdadır. Söz konusu modelin tüm dayanağı ulusal ekonomiye yurt dışından ucuz döviz sağlanması ve bunun için de gerekli her türlü dönüşümün gerçekleştirilmesi idi. 2008 krizine değin AKP ekonomi idaresi uluslararası piyasalara sunduğu olağanüstü yüksek faiz getirisi sayesinde sıcak para akımlarının Türkiye’ye aktarılmasına olanak sağladı. Bu dönemde ayrıca sürdürülen özelleştirme uygulamaları ile kamu varlıklarını yerli ve uluslararası sermaye çevrelerine dağıtılan rantların ana kaynağını oluşturdu. Söz konusu rantlar 2008 krizi sonrasında artık imar rantları ve konut spekülasyonu ile sürdürülecekti.” (4 Şubat 2015)

Aynı günlerde gelen veriler, enflasyonun artmaya, ihracatın düşmeye başladığını gösteriyordu. Garip bir biçimde, dünyada gıda fiyatları düşerken Türkiye’de artıyordu. Merkez Bankası’nın enflasyon artışını gıda fiyatlarına bağlaması da başlayan krizin yükünün halkın en yoksul kesiminin üzerine yıkılmakta olduğunu düşündürüyordu.

İçeride ekonomik “mucize” fantezisi çirkin görüntüler sunarak çökerken aynı anda AKP iktidarının, “parlak dış politika performansı” olarak sunulan şeyin de aslında içinin boş olduğu, koşullar sertleşmeye başlayınca hemen her alanda fiyaskolara yol açmaya başladığını görüyorduk.

Dünya Ekonomik Forumu 2009 Davos Zirvesi’nde Erdoğan ile Peres arasında yaşanan “One Minute” olayı, Mayıs 2010’da Mavi Marmara trajedisi, Türkiye ile geleneksel müttefik İsrail arasındaki ilişkileri, bugüne kadar toparlanamayan bir bozulma sürecine soktu. Mavi Marmara olayının üç önemli boyutu daha vardı. Biri, Türkiye dış politikası, İHH İnsani

Yardım Vakfı gibi radikal İslamcı bir örgüt tarafından manipüle edilebilir görüntüsü sunuyordu, bu konuda hükümetin gerçek radikal yüzü ortaya çıkmaya başlıyordu. İkincisi, Gülen hareketi Mavi Marmara olayında hükümete karşı eleştirel bir tutum takınarak kendi gücünü sınamaya hazırlandığına ilişkin ilk işareti verdi. Ancak AKP Hükümeti'nin dış politikasının iflasını kesinlikle ortaya koyan, radikal yüzünü sergilemeye başlayan olaylar dizisi 2010 Aralık ayında patlak veren Arap isyanları, 2011 yılının Şubat ayında Libya'da, Nisan-Mayıs aylarında Suriye'de patlak veren iç savaşlar oldu.

Libya İç Savaşı başlarken AKP ve Erdoğan önce Kaddafi'den yana, Batı'nın devreye girmesine karşı bir tutum aldılar, sert konuşmalar yaptılar. Ancak İngiliz ve Fransız uçakları, ABD'nin diplomatik desteği ile birlikte devreye girince, muazzam bir "U" dönüşü yaparak süklüm püklüm Batı'nın yanında tutum aldılar.

Suriye'de iç savaş başlarken Erdoğan, Esat ile "kardeş-dost" havasındaydı. Esat üzerinde hiçbir etkisi olmadığının, o güne kadar yapılan diplomatik yatırımın bir fiyaskoya yol açtığının ayırdına varınca, Erdoğan ve Suriye politikasının mimarı Ahmet Davutoğlu, bu kez ters yönde bir "U" dönüşü ile Suriye rejimi nasılsa birkaç ay sonra yıkılacak yanılgısıyla saplantılı bir Esat düşmanlığı geliştirdiler. Böylece Türkiye'nin bu iç savaşta yapıcı, ara bulucu bir rol oynama şansını hızla yok etmeye başladılar. Türkiye, Suriye İç Savaşı'nda taraf olmaya başlayınca, dış politikası da Sünni üstünlüğü anlayışına dayalı mezhepçi bir biçim aldı. Daha sonra IŞİD denen canavar ortaya çıktığında, AKP rejimi ona kapılarını açtı ve tüm dünyada,

Avrupa'dan gelip Suriye'ye giden militanlara kolaylık sağlayan bir ülke görüntüsü kazandı.

Mısır'da Tahrir Meydanı olaylarından sonra, demokratik muhalefetin zaaflarından yararlanarak yönetimi ele geçirmeyi başaran Müslüman Kardeşler Örgütü, Erdoğan'ın kendilerine yavaş gitmeleri, dikkatli olmaları, başlangıçta laikliğe saygılı bir görüntü sunmaları yönünde verdiği tavsiyelere aldırmaııp hızla iktidarı tekellerinde toplamaya, ülkenin siyasi yapısını değiştirmeye başlayınca, yönetimi yüzlerine gözlerine bulaştırdılar, siyasi olarak hızla yalnızlaştılar ve bir askeri darbenin kurbanı oldular. Bu darbeyi, Türkiye'nin bölgedeki tüm müttefikleri, ABD ve Avrupa desteklerken AKP ve Erdoğan, Müslüman Kardeşler'in yanında kaldılar, bu kez bölgedeki en güçlü Arap ülkesi olan Mısır'la köprüleri atmış oldular. Böylece komşularla "sıfır sorun" olarak tanımlanan fantezi dış politika, gerçekte bölgede "sıfır etki" noktasında tükeniyordu.

Artık AKP Hükümeti ve Siyasal İslam, dış dinamiklerden yararlanmak bir yana, hızla diplomatik bir yalnızlığın, giderek radikal İslam'la ilişkilerinin niteliği konusunda büyük bir kuşkunun gölgesi altına düşüyordu.

AKP iktidarının 2011 Temmuz seçimlerinden sonra başlayan ve bu yıl haziran ayında tamamlanacak olan III. Dönemi'nde karşımızda bir taraftan birbiri ardına gelen siyasi krizlerle sarsılan, diğer taraftan Siyasal İslam'ın yeni bir atılımı projesini tamamlamaya çalıştığı Türkiye var.

Bu siyasi krizleri sanırım üç başlık altında toplamak olanaklı:

Birinci başlık, Şubat 2012’de “MİT krizi” olarak bilinen olayla başlayan, Kasım 2013’te dersane kriziyle devam eden, nihayet 17 Aralık 2013’te Yolsuzluklar Operasyonu ve hükümetin buna gösterdiği tepkiyle zirveye çıkan Cemaat-AKP liderliği savaşı. Bu savaş, AKP liderliğinin ve Siyasal İslam’ın entelijensiyasının, “Darbe” tehlikesini askeri müdahale kavramının dışına çıkararak tüm muhalefeti ve eleştirileri kapsayacak kadar genişletmesine, söylemlerinde “Birileri Türkiye’nin büyük ülke olmasını engellemeye çalışıyor” paranoyasını yaygınlaştırmasına yol açtı. Bu sırada saldırı altında olduğunu düşünen AKP kadroları, liderleri Erdoğan’ın etrafında kenetlendiler ve bir kişilik kültü inşa etmeye, Erdoğan’a mistik-ulvi özellikler atfetmeye başladılar. Böylece devlette yeni anayasa ile içi tamamen boşaltılan güçler ayrılığı kurumu, fiilen de yok olarak yerini tek adam yönetimine bırakıyordu. Türkiye, Erdoğan 10 Ağustos 2014’te cumhurbaşkanı olduktan sonra, yasalara göre değil, liderin arzularına göre yönetilen bir ülke olmaya başlıyordu.

İkinci başlık, AKP Hükümeti’nin, Siyasal İslam’ın yaşam tarzını egemen kılmaya yönelik toplumsal mühendislik yasalarına, uygulamalarına karşı direniş ve toplumsal muhalefet yükselirken hiç beklenmedik bir anda patlak veren Gezi Olayı’nın getirdiği meşruiyet krizine ilişkindir.

Taksim Meydanı’nda 1 Mayıs 2012’de de 2010’da ve 2011’de olduğu gibi muazzam, AKP karşıtı kalabalık toplanmıştı. Ancak 2013 yılında yükselen toplumsal muhalefet karşısında 1 Mayıs kutlamalarının Taksim Meydanı’nda yapılmasına izin verilmeyeceği açıklandı. Dahası o gün, kutlamalar

için Taksim'e çıkmaya kararlı olanları durdurmak amacıyla İstanbul adeta polis orduları tarafından fiilen işgal edildi. Belli ki hükümetin niyeti, 1 Mayıs'ı engellemekten öte, muhalefetin ezilmesine ilişkin bir şeydi. Taksim'in çevresi savaş alanına dönerken toplumsal muhalefet ve hükümet karşılaşmasında "bir eşik" geçildi. Bu eşik, çok ciddi gelişmelerin geldiğini, bir "olay alanının" şekillenmekte olduğunu gösteriyordu:

Daha Roboski Katliamı'nın (28 Aralık 2011) sorumluları saptanarak adalet önüne çıkarılmamış, hükümetin basiretsizliği büyük bir tepki yaratmışken 11 Mayıs 2013'te iki bombalı saldırıda 50'den fazla insanın ölmesine, 150'ye yakın insanın yaralanmasına yol açan Reyhanlı Katliamı'nın ardından hükümetin ilk aklına gelen önlemin basına ambargo koymak olması, toplumsal muhalefetin tansiyonunu daha da yükseltti. AKP hukuku, Fazıl Say'dan sonra Sevan Nişanyan'ı hedef aldı. Öpüşme yasağı, ahlak kuralına uygun davranma uyarısı gibi gariplikler gündelik yaşama girdi. Bunların üstüne Meclis'ten bir de alkol yasağı yasası geçti. III. Köprü'ye Yavuz Sultan Selim'in adının verileceği açıklandı. Başbakan, alkol yasağını dini vecibelere bağladı. Nasıl bir gençlik yaratmak istediğine ilişkin Arapça **"Şaribül leyli ven nehar bir nesil istemiyoruz"** ifadesini kullandıktan sonra, köşe yazarlarını hedef alarak *"Yazın bakalım, nereye kadar yazacaksınız"* dedi.

Say ve Nişanyan'a yönelik hukuk işlemleri, içki yasağı, *"Yazın bakalım, nereye kadar yazacaksınız"* tehdidi, "1 Mayıs savaşları" polisin acımasız tutumu, uygulanan şiddet, Siyasal İslam'ın toplumsal mühendislik sürecinde **söylenebilir olanının sınırını, söylenebileceği mekânı** belirlemeye yönelikti.

İçki yasağı ve öpüşme yasağı, ilk anda hazların sınırlarını belirlemekle ilgiliyse de “metrodaki uyarı”, “Siz de evinizde için” buyruğu bir başka boyuta işaret ediyordu. AKP yönetimi, artık hazzın kamusal alanda yaşanma biçimini, dolayısıyla **mekânını** da belirlemeyi arzuluyordu.

“İçki yasağı” ise aslında **içki yasağı değildi**. Bu yasağın siyasetle, kültürle ilişkili, özellikle üzerinde durulması gereken bir boyutu vardı. Türkiye’de rakı masasının “ayran masasından” (eğer böyle bir şey varsa) çok farklı bir kültürel, bireysel tercih kullanma hakkının ötesinde, siyasi bir anlamı, işlevi vardır.

Rakı masası, yemekten çok, uzun sohbetlere ilişkindir. İçki mekânları, bakkalın arka bölmesinden, ayakçıya, meyhanelere, nihayet lüks lokantalara kadar, yoksuldan, zengine açık bir çeşitliliği kapsar. Bir arada olmaya ilişkindir, dolayısıyla bu ülkenin toplumsallaşma biçimlerinden biridir.

İçki sohbetlerinin uzun, sabahın erken saatlerine kadar sürebilmesi özellikle önemlidir. Rakı içenler bilir ki zaman geçtikçe konu derinleşir, insan gardını indirir, kimin aslında ne düşündüğü belli olur. Bu sohbetlerde, günlük yaşam sorunlarının çok ötesinde, aşka, cinselliğe, varoluş sorunlarına, edebiyata, sanata ve en “tehlikelisi” siyasete ilişkin konular masaya yatırılır. Bu masalarda projeler, yeni düşünceler doğar ya da ölür, yeni bağlantılar kurulur ya da kopar. Burası ayran içenin değil, içki ama özellikle rakı içenin mekânı ve zamanıdır. Son içki yasağı, Siyasal İslam’ın gözünden, kulağından uzak kalan bu mekânları ve zamanı ortadan kaldırıyor.

Başbakanın, Türkçe’nin yanı sıra tercümeyi gerektirecek düzeyde Arapça ifadeler kullanması kültürel eğilimini sergiler-

ken getirdiği yasakları gittikçe artan oranda dini, ahlaki emirlere bağlama eğilimi, Fazıl Say ve Sevan Nişanyan olayları, açık bir biçimde, Siyasal İslam'ın zaman ve mekân kullanma, haz denetleme rejimini egemen kılmayı, buna uygun olmayan rejimleri de yok etmeyi amaçladığını gösteriyor.

III. Köprü için Alevilere yönelik katliamlarının yanı sıra, yüzü Doğu'ya dönük İran ve Arap uygarlıklarına karşı saldırgan bir politika izlemiş, Arapların elinden İslam'ın en kutsal emanetlerini ve iktidar kurumu halifelîği almış bir padişahın adının seçilmesiye anlamlı. Bu isimle Siyasal İslam, AKP Hükümeti'nin aracılığıyla içeride Sünni olmayanlara, dışarıda Müslüman dünyasına tam anlamıyla meydan okumuş oluyor.

Tüm bunların üstüne, hükümetin Taksim Gezi Parkı'nı, Osmanlı döneminde yıkılan Topçu Kışlası'nı yeniden yapmak üzere istimlak etmeye kalkması geldi. Bu Topçu Kışlası, herhangi bir bina değildi. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde başlayan reform hareketlerinin ekonomik ve kültürel iktidarlarına yönelik olarak getirmeye başladığı tehditlere karşı ulemanın Siyasal İslam'a dönüşerek direnme, kendini koruma girişimleri sırasında yaşanan, sonu kanla biten bir ayaklanmanın mekânıydı. Bu direnişe mekân olduğu için bu kışla yıkılmıştı.

Bu Topçu Kışlası'nı yeniden yapma, restore etme niyeti, Siyasal İslam'ın ve onun entelijensiyasının Cumhuriyet'le birlikte kaybettikleri siyasi iktidarın restorasyonuna ilişkin niyetin ilk kez gerçek anlamda dışa vurumuydu. Siyasal İslam'ın bu atılımı, çok kararlı bir direnişle karşılandı. Polisin bu direnişe acımasızca, orantısız bir şiddet uygulamasıyla saldırması, tüm

ülkeyi sarsacak olan “Gezi Olayı” dediğimiz büyük sarsıntıya yol açtı.

Hükümet, o zamana kadar hiç görmediği, hayal edemediği, hatta anlayamadığı bir hareketle karşılaştı. Ne yapacağını bilemedi. Şiddetin dozunun artması da işe yaramadı. Bu sırada olay tüm dünyada yankılanıyor, Amerika’dan Avrupa’ya ayaklanmakta olan protestolar zincirinin içinde çok onurlu ve özel bir yer alıyordu. Dünya halklarının direniş tarihine kendi kavramlarıyla, simgeleriyle sergilediği imajlar da giriyordu.

Birbirine düşman olması gereken “bayrakların” Gezi’de bir araya gelmesi, gencecik kızların-erkeklerin birden derin anlamlı, olgun siyasi demeçler vermeye, toplumun “büyük babası” olmaya soyunan “şeyi” alaya almaya başlaması, hatta yok sayması, Siyasal İslam’ın entelijensiyasının “ortak-üst-bilmem ne” aklının sigortalarını attırdı. Bunlar, gittikçe daralan ve istikrarını kaybeden anlam dünyalarında çareyi Gezi’yi bir uluslararası komplo olarak tanımlamakta buldular!

Artık AKP Hükümeti, bir taraftan Gülen hareketi, diğer taraftan “Gezici” dediği bir şeylere atfen kendini darbe tehdidi altında hissediyordu. Paranoya şiddeti besledi ama siyasi istikrarsızlıkların peş peşe gelmeye devam etmesini engelleyemedi.

Proje, artık her adımda realiteye çarpıyordu. Ancak Siyasal İslam’ın entelijensiyası, liderliği, realiteye uyum sağlamaya çalışmak yerine “Başarılı olamıyoruz, çünkü...” diye başlıyor, “Harekete geçirildi”, “Dönüştürüldü”, “Biliniyordu”, “Derin/üst/akıl, büyük güçler/Siyonizm) ipleri elinde tutuyordu”, “Önüme konulmuştu”. Karşımıza çıkan, bizi hazırlıksız yakalayan, şaşırtan, hesapları bozan, irademize boyun eğmeyen, projeyi aksatan

her şey, örneğin “Gezi İsyanı, 17 Aralık ve IŞİD aynı tezgah.”
“Birileri var bir yerlerde, bizi halletmeye çalışıyorlar. O yüzden...”

Bu akıl yürütmelerde de hızla tüm engelleri ortadan kaldırır, tüm kafa karıştıran, tereddüt yaratan, lidere olan güveni sarsan sesleri kısar, tüm etkenleri kontrol altına alırsak, irademiz tümüyle özgür kalırsa o zaman farklı olacak...” sonucuna ulaşıyor, pratikte simgesel ve fiziksel şiddetin dozu hızla artıyordu. O yüzden yeni MİT Yasası, o yüzden yeni İç Güvenlik Yasası, o yüzden herkesi dinlemek gerekiyor, her şeyi bilmemek gerekiyor... Ama siz sakın merak etmeyin, “diktatörlük yerleşiyor” diye korkmayın. Hz. Ömer’in dediği gibi “Yasalar ne kadar kötü olursa olsun, eğer adil bir sultanın elindeyse oradan güzel neticeler doğar. Yasalar ne kadar güzel olursa olsun, zalim bir sultanın elindeyse oradan zulüm doğar.”

Böylece “saray” ve “sultan” metaforlarının aslında metafor olmadığı, bir restorasyon projesinin gerçek adı olduğu da artık iyice belli oluyordu: AKP bir devrim hükümetiydi, yüz yıllık tarihsel saptırmayı düzeltiyor, tarihi tersine çeviriyor, “parantezi kapatıyordu.” Bölgede tüm ülkeler “onların” tezgahında, dağılma girda-bındayken yalnızca bizde “düzen getirme”, “birlik kurma, iradesi, gücü var.” Bu yüzden bizim devrimi engellemek istiyorlar...

Çok açık ki bu son derece tehlikeli, tarihsel ve ulvi misyon olarak tanımlanan bir sınıfsal iktidarı korumak için büyük felaketleri göze almaya hazır, alaması bile can havliyle yapılan bir refleksle büyük felaketlere yol açabilecek bir ruh hâlidir. Gelmekte olan seçimler, bu ruh hâlinin yaratması olası tehlikeleri durdurmak için büyük bir olasılıkla son çaredir.

Seçimlere Giderken “Durumun” Özellikleri

Bu kısa denemede, bu noktaya kadar, AKP'nin kapitalist toplumun sıradan, burjuva kültürüne ve sınıflarına ait sadakatlerle hareket eden bir düzen partisi olmadığını vurgulamaya çalıştım. Karşımızda, kökleri Osmanlı İmparatorluğu sosyal formasyonunun kapitalistleşme dönemine kadar uzanan, bir iktidar ve restorasyon projesini uygulamaya koymakta olan, çok özgün bir sınıf olarak İslamcı entelijensiya, onun liderliğinde şekillenmiş bir hareket ve bir “tarihsel blok” var.

AKP ilk kez hükümete geldiğinde, liberal-kapitalist duyarlılıkları da kapsayacak ve demokratik bir görüntüyle toplumdan rıza alabilecek, bu rıza üzerinden toplumu yavaş yavaş moleküler düzeyde değiştirebilecek bir söylemin yardımıyla bu blok, mümkün olan en geniş biçimde oluşmuştu.

Zamanla iki etkenin altında bu “blok” giderek daraldı. AKP liderliği, önce liberalleri sonra da “Fethullah Gülen Cemaati”ni dışarı itti. Böylece yalnızca restorasyon projesine yönelik ve giderek daha az rızaya, daha çok şiddete dayanarak ayakta kalmaya çalışan bir biçim aldı.

Bu daralma sürecinde, kişi özele, devleti yönetenlerin ekonomik ve akçeli işlere bulaşmayacağı varsayımı yok sayıldı. Se-

çimlerle gelen hükümetlerin, var olan Anayasa, hukuk ve bunları uygulayan bürokrasi-teknokrasi tarafından denetlenmeyi kabul edeceği, yasaların herkesi bağlayacağı varsayımları da... Siyasetin, devletin işleyişinin kurallarının da giderek değişmesine, burjuva sınıfının geliştirdiği duyarlılıkların da tasfiye edilmesi, hareketin ve İslamcı entelijensiyanın kendi ahlak, devlet ve siyaset anlayışının topluma dayatılmaya başlanması eşlik etti. “Tarihsel blok”taki daralmayı getiren iki etkenden birincisi, 2008 yılında başlayan mali kriz ve buna bağlı olarak değişmeye başlayan uluslararası ve bölgesel ilişkiler, ikincisi de proje ilerledikçe Siyasal İslam’ın dayatmalarına karşı tepki olarak yükselen ve Gezi Olayı’nda kendini tam anlamıyla ve tüm ihtişamıyla açığa vuran direniş refleksi idi.

AKP, 13 yıllık iktidarı döneminde girdiği tüm seçimlerden oylarını arttırarak çıktı, bir anlamda “pasif devrim”, restorasyon sürecinin momentumu hemen hiç kırılmadı. Ben ilk seçimlerden bu yana her seçime giderken sol hareketin laik Cumhuriyetçilerin, Kürt siyasi hareketinin, genel yönelimleri, stratejik hedefleri ne olursa olsun, seçimlerdeki hedefinin bu “momentumu” kırmak, seçim taktiğini buna göre oluşturmak olduğunu vurguladım. Bu kez de aynı yaklaşımı koruyorum.

Önceki seçim ortamlarından farklı olarak bu kez bu “momentumu” kırmanın önceki seçimlere göre daha kolay olduğunu, buna karşılık artık salt momentum sorununun ötesinde, tehlikenin çok büyüdüğünü, AKP projesinin seçimleri tamamen anlamsızlaştıracak bir aşamaya ulaşmak üzere olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden “AKP sonrası” döneme, eğer böyle bir dönem orta vadede olasıysa, geçmenin ilk adımının “köp-

rüden önceki son çıkış” seçeneğini kullanmaktan ve bu momentumun kırılmasından geçtiğini düşünüyorum.

Evet, bu seçimler için “köprüden önce son çıkış” ifadesi oldukça karamsar bir saptama ama aynı zamanda, daha önce olmadık oranda, sürecin önünü kesecek olasılıkları, olanakları, seçenekleri de içeriyor. Diyalektik işte...

Momentum Çok Kırılğanlaştı

Bu seçimler, “köprüden önce son çıkış” ama aynı zamanda, daha önce olmadık oranda, AKP’nin iktidar ve restorasyon sürecinin önünü kesecek olasılıkları, olanakları de içeriyor, çünkü restorasyon ve iktidar projesini taşıyan momentum, aslında bir süredir çok kırılğanlaşan bir “durum” sergiliyor.

Birincisi, AKP liderliğinde ayakta kalmaya çalışan “tarihsel blok”un toplumdan aldığı rıza, artıkyalnızca Siyasal İslam’ın çekirdek kitlesine kadar daraldı. Bülent Arınç’ın büyük bir “iyimserlikle” vurguladığı gibi, toplumun yüzde ellisi başlangıçta da AKP’yi desteklemiyordu, ama ona katlanıyordu, düşmanlık etmiyordu. Şimdi “toplumun yüzde ellisi AKP’den nefret ediyor.” İyimserlik şurada: Toplumun yüzde ellisi nefret ediyorsa geri kalan yüzde ellinin AKP sadakati mutlak değil. Dahası Siyasal İslam ana “kümesi” birbiriyle siyasi, ekonomik ve ideolojik rekabet hâlinde olan, Sünni İslam’ın farklı versiyonlarını izleyen alt kümelerden, sınıflardan oluşuyor. İkincisi, toplumun AKP karşıtı kesiminin toplam seçmen içindeki oranının yüzde elli olduğunu varsaysak bile, ki bu oranın çoktan yüzde ellinin üzerine çıktığını gösteren veriler hızla artıyor, bu yüzde elli ile AKP yanlısı yüzde elli arasında, siyasi kapasite açısından önemli bir fark var.

AKP karşıtı yüzde elli, toplumun ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan en dinamik kesimini içeriyor. Bu kesim, siyasi olarak Gezi Hareketi bileşenleri içinde ifade edilen akımlar ve burada tarih sahnesine güçlü biçimde çıkan “orta sınıf proletarya”, ekonominin en yüksek vasıflı emek kullanarak artık-değer üretimi ve dolaşımını gerçekleştiren, kapitalizmin meşruiyetini sağlayan kültür endüstrisi açısından en kritik sektörlerinde çalışan bir işçi sınıfıdır. Dahası işçi sınıfının bu kesimi, iradesini kısa sürede, “Gezi Parkı”, Tahrir Meydanı, Puerta Del Sol, Zucatti Park gibi bir mekânda yoğunlaştırarak toplumun tümü üzerinde kendi fiziki sayısından çok daha yüksek düzeyde bir etki yapabilmektedir. Nihayet işçi sınıfının bu kesimi, yalnızca ülkede değil, tüm dünyada başlayan bir sınıf şekillenmesinin ve hareketin parçasıdır. Onu bu uluslararası hareketin fiziki ve kültürel anlamda parçası olmaya yatkın kılan bir eğitime, teknolojik beceriye sahiptir. AKP bu kesimin muhalefetine bastırmak, oluşmaya başlayan öncülerini denetim, baskı altına almak, sindirmek için “**sosyal medya**”, **elektronik iletişim**, **Internet** üzerindeki polisiye kontrolü, birbiri ardına açılan davalarla arttırıyor. AKP hem işçi sınıfının bu kesiminin rızasını alamıyor, buna karşılık üzerindeki baskıyı arttırıyor hem de Soma katliamı gibi kazalarda skandala varan bir umarsızlık sergileyerek, grevleri erteleyerek, hatta olanaksız kılmaya başlayarak, **sanayi işçilerinden, geleneksel işçi sınıfı katmanlarından** aldığı rızayı da kaybetmeye başlıyor.

Bir üçüncü nokta da **kadınlara** ilişkindir. Genelde kadına yönelik cinsel baskı ve şiddet artarken **kadın işçilere** yönelik bir saldırı, çalışan kadını “*ablaksız kadın*” olarak tanımlayan simgesel bir şiddet dikkat çekiyor. Tarihin hemen her döne-

minde olduğu gibi, bugün Türkiye’de de işçi sınıfına yönelik saldırılar aynı anda kadınlara yönelik fiziki ve simgesel saldırılarda belirgin bir artışla beraber ilerliyor.

Dördüncü ve son derece önemli bir nokta da Kürt siyasi hareketiyle AKP arasında sürmekte olan pazarlıklarda ortaya çıkıyor. Kürt siyasi hareketinin desteği, Türk milliyetçiliğinden korkusu ve Türk milliyetçiliğine, devletine olan tepkisi, 12 yıldır AKP tarafından açılım, barış süreci, “ötekini” tanıma söylemi ve liberal entelijensiyanın aracılığı ile “tarihsel blok”un yedeğinde tutuldu. Ancak gerek Kürt hareketinin hem ülke içinde artan baskının, polisiye, kültürel (Hüda Par vb.) hem sınıfsal (AKP yanlısı sermaye-Barzani ve uzantıları) hem de uluslararası koşulların getirdiği özgüven^[23] ve uluslararası desteğin etkisiyle AKP’ye olan güvenini ve sürece ilişkin sabrını kaybetmeye başladığı söylenebilir.

İşçi sınıfının yukarıda işaret ettiğim iki kesiminin muhalefette buluşmaya başladığı noktada, sık sık Kürt siyasi hareketini de görmek söz konusu olabiliyor. Eğer üçlü ve tarihsel bir buluşma gerçekleşirse yalnızca AKP’nin var olma koşulları son derece ciddi, ölümcül bir tehlikeyle karşı karşıya kalmayacak, daha önce “durumun içinde” olmayan yeni siyasi olasılıklar da ortaya çıkmaya başlayacaktır. AKP liderliğindeki “tarihsel blok”a verilen rızanın kapitalist sınıftan gelen kısmında da momentumu kırılğanlaştıran eğilimler güçleniyor. Esas olarak ekonomik koşulların bozulmaya, ekonomi yönetiminin istikrarsızlaşmaya başlamasından söz ediyorum.

23 Bölgede, IŞİD’in durdurulamaz gibi görünen ilerleyişini Kobane kasabasında, büyük kayıplar vermeyi göze alarak, kadın savaşçıların erkeklerin yanında yer aldığı bir direnişle durdurmuş, dünyanın ilerici liberal hatta muhafazakâr ama laik güçlerinin hayranlığını kazanmış bir Kürt hareketi var karşımızda.

Bir taraftan sermaye birikimini sürdürebilmek için uluslararası mali sermayeye bağımlı olarak şekillenmiş kesim, yabancı sermaye girişinin devam etmesine, “piyasalara güven veremeye” uygun Merkez Bankası politikaları istiyor. Öbür taraftan AKP’ye destek veren, üretici ve inşaatçı kesim gittikçe küçülen artık değer pastası içinde rant ve kâr payını koruyacak (artık değer, kâr, rant ve faiz olarak bölüşüldüğünü anımsayalım) ekonomik politikalar istiyor. Birinci kesimin istekleriyle ikincilerininki arasındaki çelişki, Merkez Bankası’nın faiz politikası üzerinde odaklanıyor, siyasi etkilerini de AKP liderliği içinde gösteriyor.

Merkez Bankası Başkanı ve ekonomiden sorumlu bakan, bir faiz politikası istiyor, Cumhurbaşkanı Erdoğan bir başka... Bu çatışma içinde hem mali piyasaların güveni sarsılıyor hem de düşük faizler döviz fiyatlarını ve enflasyonu olumsuz etkiliyor, böylece düşük faiz politikası (rantın ve kârın payını koruma çabaları), bir bumerang etkisi yaparak bizzat düşük faiz isteyenleri vurmaya başlıyor. Bu paradoks da AKP’nin liderliğini yaptığı “tarihsel blok”u destekleyen ekonomik modelin tükendiğini gösteriyor.

Kırılmaşmanın Uluslararası Boyutu

Seçimlere giderken Türkiye’de AKP’nin kırılmaşmakta olan momentumunu içeren durumu, uluslararası ve bölgesel gelişmelerle birlikte düşünmek gerekiyor. Kapitalizmin yapısal krizi devam ediyor. Bu krizi yöneten, sorunları öteleyen ekonomik-kültürel model, 2007/08’de tükendiğinden bu yana bir “uzun durgunluk+deflasyon” diğeri bir deyişle bir depresyon egemen. Bu depresyonun etkileri, ekonomik bölgeler ve ülkeler arasında eşit dağılmadığı için uluslararası güçler dengesi değişmeye başlıyor. Dünya ekonomisi içinde yeni, Çin başta olmak üzere kısaca BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Güney Afrika ve Çin) olarak betimlenen güçler yükseliyor. Çin, Satın Alma Gücü Paritesi’yle (PPP) ölçüldüğünde, dünyanın en büyük ekonomisi oluyor. ABD’nin dünyadaki en önemli hegemonya araçlarından biri olan Hollywood film endüstrisi, bilet satışları açısından, tarihte ilk kez bir başka ilkenin, Çin film endüstrisinin gerisinde kalıyor.^[24]

Böylece ABD hegemonyası, yeni, daha önce etkilenmemiş alanlarda da gerilemeye devam ediyor. Batı’nın büyük güçlerinin içine Almanya’yı da ekleyerek, bu hegemonya gerileme sürecini

24 <http://www.slashfilm.com/chinese-box-office-overtakes-america/#.VPZ-PNmqlumM.facebook>

Avrupa Birliği'nin mali kriz, siyasi sorunları ve nihayet Rusya ile karşı karşıya gelmesine yol açan Ukrayna fiyaskosuyla birlikte düşünmek gerekiyor. O zaman büyük güçlerin düzen getirme, sorun çözme kapasitesinin zayıflamaya devam ettiği görülüyor. Bu gerileme “jeoekonomik”, klasik ismiyle piyasalar ve kaynaklar üzerinde **emperyalist** rekabeti hızlandırırken bölgesel savaşlar, savaşlara açılma olasılığı, yüksek istikrarsızlıklar sıklaşıyor. AKP Türkiye'si çok açıktır ki bu jeopolitik-emperyalist rekabet hatlarının kesiştiği bir noktadadır ve liderliğinin bu kesişme karşısında etkin bir varlık gösterme kapasitesinden yoksun olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun iki sonucu var: Birincisi, dış politika artık iç politikada kullanılmaya yatkın görüntüler üretmiyor, aksine “büyüklük” iddiasının içinin aslında boş olduğu her aşamada ortaya çıkarken AKP'den “büyük şeyler”, emperyal zaferler bekleyen İslamcı seçimde düş kırıklığı oluşuyor ve daha radikal seçenekler arama olasılığı artıyor.

İkincisi, önce Büyük Ortadoğu Projesi döneminde, sonra Arap İsyanları döneminde, AKP yönetimine büyük yatırım yapmış, belli beklentiler içine girmiş ABD ve Avrupa siyasi, askeri merkezlerinin “AKP verdiği sözü tutamıyor”, “kendini bölgede yalnızlaştırdı”^[25], “radikal İslam (İŞİD) ve Müslüman Kardeşler hareketlerinden bir türlü kararlı biçimde kopamıyor” kanaati, yeni seçenekler arama eğilimini güçlendiriyor. AKP yönetiminden İran'ı dengelemesi beklenirken hatalı Suriye politikasının bölgede İran'ın etkisinin artmasına dolaylı olarak katkıda bulunmuş olması da ayrıca kafaları karıştırıyor. AKP, Türkiye'de Sünni Müslüman devleti kurmaya çalışırken

25 Daniel Dombey, “Turkey's Regional Ambitions Evaporate along with Friendships”, *Financial Times*, 3 Mart 2015.

aynı anda hem IŞİD’le hem de İran’la iyi geçinmeye, bu arada Suudilerle arayı bozmamaya çalışıyor, aynı anda İsrail ile arayı düzeltme, Mısır’da durumu kabullenme konusunda direnmiyor. Esat rejimi, Türkiye sınırında El Nusra’nın “liderliğini ima ediyor” (Reuters, 05.03.15), sınır bölgesinde denetimini genişletiyor, böylece biraz daha güçleniyor. Uluslararası ilişkiler duayeni Başbakanımız, “Musul’da IŞİD’e saldırırsanız Irak’ta mezhep savaşı çıkar” diyor, böyle bir savaşın 2004’ten beri gelişmekte olduğunu ayırdında değilmiş gibi... Başbakan, ekonomi yönetimi ekibiyle bir ABD ziyareti düzenliyor, Beyaz Saray sözcüsü “haberimiz olmadı” diyor. AKP’nin dış politikasını izleyen uzmanlar da hayretle kafalarını kaşıyorlar. Dün AKP’yi desteklemiş büyük güçlerde, bugün Siyasal İslam’a yönelik, “ılımlı İslam, radikal İslam’ı engelleyemiyor, aksine güçlenmesine ortam sunuyor” anlayışı geliyor, bu da AKP’yi dış desteklerinden mahrum bırakmanın ötesinde Türkiye’yi “sorunlu ülke” statüsüne koyarak, AKP’yi yeni riskler altına sokuyor. Bu madalyonun öbür yüzünde, kapitalizmin yapısal krizinin, “uzun durgunluğun” ve kitle muhalefetindeki belirgin artışların yarattığı ortamın içinde, liberal demokrasinin meşruiyetini hızla kaybetmekte olması var.

Özellikle Avrupa’da ve çevresindeki ülkelerde düzenin merkez partilerinin zayıflaması hızlanırken **düzenin siyasi yelpazesinin** sağ ve sol ucundaki akımlar canlanıyor, kitlelerin siyasi refleks gösterme, sokak etkinliklerine katılma eğilimleri ve potansiyelleri güçleniyor. Bir taraftan neoliberalizmin eleştirisi kapitalizmin geleceğinin eleştirilerini de gündeme getirmeye başlıyor. Hemen yanı başımızdaki Syriza, biraz ileride Podemos sol seçenekler açısından zengin deneyler, enerji ve

umut sunuyor. Ancak aynı anda, Yunanistan'da Altın Şafak, İspanya'da Frankocu akımların, Almanya'da Pegida'nın hareketlenmesi gibi örneklerin artma olasılığı giderek güçleniyor. Avrupa Birliği'nin yaşamakta olduğu kriz, Libya'dan, Suriye'ye IŞİD topraklarına kadar yönetilemeyen, kaynakları, ekonomileri kullanılamayan, halklarına can ve mal güvenliği sunamayan topraklar, "terör" örgütlenmesinin, suç örgütlerinin silah, uyuşturucu, insan kaçakçılığının yollarının kesiştiği düğüm noktaları yaratıyor.

Bu durum karşısında, ulusalcılık yeniden yükselirken ve Kissinger son kitaplarında ve yazılarında Westphalia anlaşmasının ulus devletler düzeninin yararlarını anlatırken birçok jeopolitik uzmanı "demokratikleştirme" ile güvenlik arasındaki ilişkiyi yeniden sorguluyor, Soğuk Savaş döneminin "güvenlik gereksinimleri mi yoksa insani ve meşru bir yönetişimi mi desteklemek daha önemlidir?" tartışması canlanıyor.

Örneğin, Stephen Kinzer, *"Demokrasi yayma düşüncesine romantik biçimde bağlanmıştık. Güvenlik ve istikrar konusunu azımsıyoruz"* diyor ve devam ediyor: *"Kabrolsun Saddam! Kabrolsun Kaddafi! Kabrolsun Esat! Kabrolsun Castro! İyi de bu baskıcı liderler demokrasiden daha temel bir şey sunuyorlardı: Ulusal topraklarının her santimini kontrol ediyorlardı. Yabancı hükümetleri ve liderleri değerlendirirken bu bizim için anahtar ölçüt olmalı."*^[26] Kinzer'e göre *"Yönetilemez alanlar bölgesel ve küresel terör kaynağı oluyor."*²⁶ *"Bir lideri desteklemeye karar vermeden önce, bu kişi ya da grup, tam bir mekânsal kontrol kuracak biçimde ülkeyi birleştirebilir mi diye sormak gerekiyor. İkinci, kaygı insani güvenlik"*

26 Stephen Kinzer, "Stability Does Not Require Democracy", *Boston Globe*, 17 Ağustos 2014.

olmalı: İnsanlar yaşamlarını güven içinde, gerektiğinde polise güvenerek sürdürebiliyorlar mı?”

Kinzer demokrasiden önce, “*Bu ülkede kim denetimi kurabilir, güvenlik sağlayabilir, insanların yaşamlarını iyileştirebilir?”* diye sormamız gerektiğini söylüyor.

Tüm bu soruların tabii ki ABD’nin bölgedeki çıkarlarına uyum bağlamında değerlendirilmesi gerekiyor. Bu uyum yoksa aslında bu soruların cevaplarının da fazla bir anlamı kalmıyor. AKP yönetimi hem bu uyumu artık gösteremiyor hem de istikrar sağlama kapasitesi giderek geriliyor. Önümüzdeki dönemde, tam da seçim döneminde, bölgede Musul üzerinden geniş çaplı bir savaşın patlak verme olasılığı gittikçe artıyor. Bu savaş ilk bakışta IŞİD’i Musul’dan çıkartma savaşı olacaktır ama ABD dış politika ve savunma çevrelerinde başlamış olan tartışmalar,^[27] bu savaşın, ABD’nin askeri kapasitelerine öncelik veren imparatorluk projesine geri dönmesinin başlangıç noktasını oluşturacağına da işaret etmektedir. Açıkça ifade edilmese bile yine **Büyük Ortadoğu Projesi** (bu kez demokratikleştirme fantezisinden kurtulmuş, istikrara ve mekân kontrolüne öncelik vererek), yeniden gündeme gelmektedir. Bu savaşın, IŞİD, El Nusra gibi örgütlerin bölge ülkelerinde çeşitli biçimlerde kurdukları altyapılar, ilişki ağları üzerinden “metastaz” yaparak kaosu yaygınlaştırma olasılığı hiç de az değildir.

27 Ergin Yıldızoğlu, “Savaş Davulları Değişim Rüzgarları”, *Cumhuriyet*, 23 Şubat 2015, “Savaşa ve Kaosa Doğru”, *Cumhuriyet*, 2 Mart 2015.

Organik Devlet; İslamofaşizm

AKP, önümüzdeki genel seçimlere bu momentumunu kırılğanlaştıran etkenlerle birlikte giriyor. İlk vurgulamak istediğim nokta şu: Bugüne kadar biriken veriler ve yukarıdaki bölümlerde tartıştığım özellikleri, AKP'nin ve Siyasal İslam'ın entelijensiyasının, bu kırılğanlıkları daha fazla fiziksel ve simgesel şiddete dayanarak yönetmeye çalışacağını ve her türlü muhalefeti susturmak ve bastırmak isteyeceğini gösteriyor. Seçimlerde istediği sonuçları alırsa Başkanlık sistemine geçiş, MİT ve İç Güvenlik Yasaları yanı sıra, AKP medyasında git-tikçe artan devrim ve sokak söylemi, esnafa yüklemeye çalıştığı rejim ve düzen koruyuculuğu misyonu, Cumhurbaşkanı'nın, sigara yasağı bağlamında telaffuz ettiği *"bize mahalle baskısı gerekiyor"* ifadeleri, AKP'nin yan organı, Siyasal İslam'ın organik parçası hâline dönüşmeye başlayan kolluk güçleri yanında paralel gayriresmî milis tipi grupların da devreye sokulacağını düşündürüyor.

Tüm bunları bir araya koyduğumuzda, devletin biçiminde radikal bir dönüşümün yaşanmakta olduğunu söyleyebiliyoruz. "Rejimin adı ne?" başlıklı bölümde tartıştığımız gibi hareketi, lideri, devleti "bir"leştiren, yasaları liderin iradesine tabi kılan, bir lider kültü ile temsil edilen Müslüman enteli-

jensiyanın sınıf diktatörlüğünün ifadesi bir “organik devlet”in inşa edilmekte olduğunu görüyoruz.

Bu “organik devlet” toplumu kontrol altına alabilmek, sivil toplumu kavrayabilmek ve kalıcılaşabilmek için belli bir “hakat rejimini”, “siyaset rejimini” hatta “estetik rejimini” egemen kılmayı amaçlayacaktır. Yeni rejim bunu başardığı oranda “konuşulabilenin” ve “konuşmaya hakkı olanların” meşru siyaset kategorisine girecek ya da darbe, terör, inançlara hakaret gibi kavramlarla suç kategorisine sokulacak olanın, “neyin sanat neyin ucube olduğuna karar verecek kategorilerin” sınırlarını belirleyecek, nihayet bedenleri ve hazlarını, zamanda, mekânda ve görüntüleri açısından yakından denetleyecek bir “biyopolitiği”, kadınları eve kapatan, eşcinselleri şiddetle bastıran bir nüfus politikasını topluma dayatacak totaliter bir devlet biçimini kurmuş olacaktır.

AKP seçimlerden istediği sonuçları alamazsa, Başkanlık sistemine istediği hızda geçemese bile, seçimlerden sonra, bu şekillenmeyi devam ettirmeye çalışacaktır. Ancak o zaman süreç istikrarını, hızını kaybederek ilerleyecek, bu da muhalefet güçlerine yeni olasılıklar sunabilecektir, AKP’yi durdurabilecek kimi gelişmeleri hayata geçirmelerine olanak verebilecektir. Sol hareketin (AKP ve Siyasal İslam’ın işbirlikçileri hariç), bu resmin gündeme getirdiği tehlikenin tam olarak ayırında olduğunu söylemek kolaydır da boyutlarını tam olarak değerlendirmiş olduklarını iddia etmek gerçekçi bir saptama olmaz. Dolayısıyla sol hareketin ne bu durumun önüne koyduğu acil görevlere, faşizme karşı mücadelenin tarihsel deneyimlerinin biriktirdiği derslere uygun biçimde davrandığı ne de olası “du-

rumun” kırılganlıklarının sunduğu olasılıkları yeterince görebildiği aynı kolaylıkla söylenebilir.

Diğer taraftan, “sendika.org”da yayımlanan bir yazımda vurgulamış olduğum gibi Siyasal İslam, projesini tamamlarsa bunun getireceği yeni ve yükselen *“bir baskı ortamından solun kendini koruma olanakları bugün için yoktur. Örgütsel olarak yoktur, istihbarat kapasitesi olarak yoktur, kültürel duyarlılıklar olarak yoktur, fiziki saldırılara karşı korunacak, gerektiğinde, o çok güvendiği sokağı koruyacak, sürdürülebilir kılacak fiziki gücü yoktur!”*

Eğer bu tespitlerde bir doğruluk payı varsa, Türkiye’de solun ve komünist hareketin bir uçuruma doğru gözü kapalı yürümekte olduğu söylenebilir. Bu yürüyüşü durdurmak, gözleri açarak hızla hazırlanmak için bu genel seçimler öncesi birkaç ay “köprüden önceki son çıkıştır.”

Köprüden Önce Son Çıkış

Köprüden önceki bu “son çıkış” olanağını sol-komünist hareket kullanmayı başarabilecek midir? Bu çok önemli bir soru olarak kaşımızda duruyor. Bu soruyu cevaplamaya daha önce yaşadığımız seçim konjonktürlerini anımsayarak başlayabiliriz. Ben o dönemlere ilişkin, bugün de kısmen değişmiş olarak geçerli olan iki önemli tartışma anımsıyorum. Birincisi CHP’nin karakteri ve seçimlerde bu partiye oy vermenin etiği ile ilgiliydi: CHP sol bir parti midir? Kürt sorunu konusunda bir türlü açık bir resim sunamayan bir partiye, Kemalizmin, ulusalcılığın etkisi altındaki bir partiye oy verilir mi? CHP çözüm mü?

İkinci tartışma, Kürt siyasi hareketine ilişkin ancak bu hareketin partisi seçimlere esas olarak kendi bölgelerinde bağımsız adaylarla girdiği için tartışma çok kısıtlı bir biçimde gündeme geliyor ve pek bir sorun yaratmıyordu. Birinci tartışmada egemen görüş, AKP iktidara gelmeye başladığından bu yana, “CHP sol değildir, sol seçimlere kendi adaylarıyla girmelidir” biçiminde şekillendi; bu şekillenişin, Ufuk Uras gibi garipliklere yol açmış olmasından bir ders çıkartmak gerekirdi ama olmadı. Sorunun çözümü genelde adayların kalitesinde arandı.

CHP'ye ilişkin bu bakış açısı ve bundan kaynaklanan tutumlar bence geçmiş seçimlerde AKP'nin momentumunun kırılamamış olmasında bir rol oynadı. Bu belirleyici bir rol müydü? Buna kesin bir cevap vermek zor. Geçmişte yaşanmamış olayların, eğer yaşanmaya başlamış olsalardı ne yönde, hangi dinamikleri ve olasılıkları harekete geçirebilmiş olacaklarını bugünden geriye bakarak bilmek olanaklı değil. Kürt siyasi hareketine ilişkin sorun ise bugün karşımıza bir değişikliğe uğramış olarak geliyor. Çünkü Kürt siyasi hareketinin partisi HDP, bugün yüzde 10'luk seçim barajını aşabileceğine inanarak seçimlere bağımsız adaylarla değil siyasi parti olarak katılmaya karar vermiştir.

Bu karşımıza son derece kritik bir durum koyuyor: HDP seçim barajını aşamazsa oyları dağıtılacak ve AKP fazladan yaklaşık 50 milletvekili kazanacak, Meclis'te Anayasa'yı tek başına değiştirecek, projesini tamamlayacak çoğunluğa ulaşacak. Sol-komünist hareket açısından da "köprüden önceki son çıkış" fırsatı kaçırılmış olacaktır. Bu yüzden sol-komünist hareketin tüm gücüyle HDP'nin seçim barajını aşması için çalışması gerektiği kolaylıkla söylenebilir. Ancak HDP barajı aştığında AKP'nin Anayasa'yı tek başına değiştirme olasılığı ortadan kalkacaktır ama bu sırada, kendi projesini izlemekte olan HDP'nin, AKP ile işbirliği yapabileceğine ilişkin ciddi kaygılar da vardır. Bu kaygılar, sol-komünist harekete ilişkin tartışmaları ve tutumları da etkilemektedir.

Bu kaygılara ve tutumlara daha yakından bakmadan önce, iki konu üzerinde durmak gerekiyor. Biri "sol" tanımı, öbürü de kapitalist toplumda seçimler anının özgünlüğü.

1. “Sol” ve Komünist Hareket

“Sol” kavramıyla ilgili, daha önce başka yerlerde dile getirdiğim düşüncelerimi burada kısaca özetlemek istiyorum. “Sol,” bir tarafta egemenin, muktedirin kurup dayattığı iktidara karşı ezilenin, sömürülenin, haklarından mahrum bırakılmasının yanında olmaya, onların yaşam koşullarını iyileştirmekten, “iyi devletten” yana olmaya çalışır. Böylece kapitalizmi daha yaşanabilir, devleti daha az baskıcı, temsil ilişkisini, özgürlükleri daha geniş kılmayı amaçlar. Ama her zaman kapitalizmin ufkunun içinde kalmak koşuluyla. “Sol” kapitalist realist bir hipoteze sahiptir. Kapitalizmi bir realite olarak kabul eder, onun içinde çalışır. Komünizm ise ezilenler ve ezenler ilişkisini, kapitalizmi ortadan kaldırmaya, bu kategorilerin geçerli olmadığı bir yeni ucu açık dinamik bir “yapıya” ulaşmaya ilişkindir. Komünist hareket her zaman kapitalist düzenin sınırında, “kapitalist gerçekçiliğe” karşı mücadele ederek var olur. Özetle ve kabaca, sol, ezenlerle ezilenler arasındaki dengeyi ezilenlerden yana kurmaktan, iyileştirmekten yana olmakla ilgilidir, komünizm bu dengeyi oluşturan ilişkiyi ortadan kaldırmayı amaçlamakla... Sol, devleti iyileştirmeyi arzular, komünizm devletin olmadığı bir yere ulaşmayı...

Son tahlilde, “yapının” devamının sorgulanmaya başlandığı noktada, sol, toplumsal muhalefeti, protestoyu ve isyanı örgütler, pasifize eder, yapının içinde kalmasını sağlar. Komünizm, her aşamada, ilk ve son tahlilde bu muhalefetin güçlenmesi, önünün açılması, hızlanması, yapının sınırlarından dışarı taşması için çalışacaktır.

Bu bağlamda egemen sınıf ve temsilcileri açısından “sol”,

komünizme karşı bir sigorta ve bir gerekliliktir. Her “yeni dönemde” bu “sol” yeniden, muhalefetin olası biçimleri, kendini açığa vurmaya başlayan yeni talepleri, beklentileri ve öfkesi göz önüne alınarak, medyanın, popüler kültürün, egemen ideolojinin söylemleri tarafından, “yeni sol”, “çağdaş sol” ya da başka, içeriğini açığa vermeyen isimlerle (örneğin demokratik modernite gibi) yeniden tanımlanacak, onurlandırılacak, iktidar koridorlarının kapısına kadar gelmesine (asla içeri alınmadan, ama “bir gün ben de içeri girebilirim” hayali asla söndürülmeden) izin verilecektir.

Bu yeni tanımlamalar çok çeşitli biçimler alabilseler de her zaman komünizme, Marksizme, sınıf temelli politikalara karşı artık bu düşüncelerin, sınıf/ ideoloji kavramlarının, hatta tüm modern evrenselleştirici kavramların geride kaldığı iddiasına dayanacaktır. Hem popülizme, seçkinciliğe karşı olacak, komünistleri dogmatik olmakla suçlayacak hem de popülist, seçkinci, liderlerin önemini abartan, kitleleri liderleri izlemesi kaçınılmaz kalabalıklar olarak gören bir siyaset izleyecek, aynı zamanda kendi görüşlerini ve çizgisini kabul etmeyenleri, şiddetle dışlayan eleştirileri, en iyi haliyle görmezden gelen, çoğu zaman ihanetle oyunu bozmakla suçlayan, buna karşılık kendi hatalarını konuşmak istemeyen bir dogmatizmi benimseyecektir.

“Sol” hep, bir “yeni sol” olarak her zaman hem kapitalist sınıfın yeni gereksinimlerine hem de halk sınıflarının muhalefet biçimlerine bir uyum sağlama sorunuyla karşı karşıya olacaktır.

Uyum sağlamayanlar, medyanın yardımıyla tasfiye edile-

cekler, yerlerine gelen yeni liderler “yeni sol” bayrağını üstle-
neceklerdir, ta ki sermaye sınıfı onların karşısına yeni talepler-
le gelene kadar...

Bu tanımlamalar ve yorumlar, bana belli anlarda “sol”un
kapitalizmi daha yaşanabilir, devleti daha az baskıcı, temsil
ilişkisini, özgürlükleri daha geniş kılmayı amaçlar talepleriyle
komünist hareketin taleplerinin örtüşebileceğini söylüyor.

Böyle durumlarda, komünist hareketin ya “sol”un gücünü
kendine katmaya ya da kendi gücünü “sol”un gücüne ekleye-
rek sonuç almaya çalışması geçerli bir taktik olarak karşımıza
çıkıyor.

Ancak bu “ekleme”nin, komünist hareketin varlık ve yok-
luk sorunlarına, karşı karşıya kaldığı yaşamsal risklere ilişkin
çok özel ve ender koşulların dışında, yalnızca destek bağla-
mında kalması, komünist hareketini çalışma pratiğinin, siyasi
hattının hem de örgütsel yapısının bağımsızlığı koruması son
derecede büyük bir öneme sahiptir.

Bu önem sekterlikten, grupçuluktan değil, komünist ha-
reketin program ve projesinin “sol”un program ve projesini,
destek ilişkisine yol açan konjonktürü aşıyor olmasından kay-
naklanmaktadır.

Komünist hareket sola gereken desteği verecek, işbirliği-
ni yapacak ama bu arada kendi projesi için çalışmayı, başka
mücadeleler ve konjonktürler için hazırlanmaya devam etmeyi
asla ihmal etmeyecektir. Bunu kısaca, *“x partisini, hareketini
vb. destekle! Kendi hareketini, partini inşa etmeye devam et”*
olarak da sloganlaştırabiliriz.

2. Seçimlere İlişkin...

Birincisi, komünist hareket seçimlerde tavrını belirlemeye, “Ne yapmalı?” sorusuna cevap aramaya, seçimlere giderken, “Durum nedir?”, “Seçimler hangi koşullarda yaşanıyor?” sorularıyla başlamak durumundadır. Bu soruya önceki bölümlerde cevap vermeye çalıştım.

Bu sorunun ardından da sıra “bu seçimlerin bu ‘durum’ içinde, verili ekonomik siyasi yapılar ve süreçler üzerinde belirgin bir etki yapma olasılığı/potansiyeli var mı?” sorusuna geliyor. O noktada da bu seçimlerde, doğrudan ya da dolaylı olarak karşı karşıya gelen gerçek güçlere hem de komünist hareketin kapasitelerine bakmak gerekiyor. Bu güçlere ve kapasitelere ilişkin düşünmeye aşamalı olarak şöyle devam edebiliriz:

Bu seçimlerde, karşı karşıya gelecek güçlerin saflaşması içinde komünist hareketin ve “sol”un yerleri nasıl belirleniyor? Bu karşı karşıya gelen güçlerin çatışma dinamiği içinde seçim sonuçlarının yapılması olası etkiyi komünist hareket istediği yönde şekillendirecek güce sahip midir? Eğer sahip ise seçimlere tek başına girmeyi düşünmesinin, seçimleri kendi projesi içinde nasıl değerlendireceğini konuşmaya başlamasının sırasıdır.

Eğer komünist hareket “bu seçimlerin yapılması olası etkiyi istediğimiz yönde şekillendirecek gücümüz yok” diyorsa dönüp “sol” harekete bakmaya, sol hareketle işbirliğinin olanaklarını aramaya başlamalıdır. Komünist hareket, eğer sol hareketin gücünü kendine eklediği zaman bile istediği etkiyi yapacak gücü elde edemiyorsa o zaman var olan diğer partiler ve güçler arasında bir tercih yapıp yapamayacağını, böylece en

kötü sonucun oluşmasını önleyip önleyemeyeceğini düşünmeye başlamak zorundadır.

Komünist hareketin, halkın ve sınıfların siyasete ilgisinin keskinleştiği bir ortamda kendini seçeneksiz bırakması söz konusu olamaz. Seçimleri boykot etme seçeneği de vardır. Ancak bu seçenek, Lenin'in boykot üzerine yazılarında vurguladığı gibi, halkın siyasete ilgisinin en ileri düzeyde ve seçimlerde önüne konulan seçenekleri reddetme yönünde keskinleştiği bir durumun içinde, eğer aktif bir biçimde, kitle eylemleriyle desteklenebiliyorsa söz konusu olabilir.

Boykot dışındaki seçeneklere dönersek. Komünist hareket, şu soruya cevap aramalıdır: “Birileriyle (gruplar/akımlar hatta bireyler) işbirliği yaparak bir güç çarpanı yaratır ve sonuçları etkileyecek düzeye yükselebilir miyiz?”

İkincisi, komünist hareket dışındaki “sol” ve sol olmayan gruplara, bu “güç çarpanı yaratma sorunsalı” içinde hangi açıdan yaklaşmalıdır? Komünist hareket, kendi dışındaki güçlere yaklaşırken aralarında bir seçim yapmaya çalışırken onların kendi görüşlerine, duyarlılıklarına yakınlığı kriteri üzerinden mi hareket etmelidir? Yoksa öncelikle, “seçimlerin sonuçları üzerinde etki yapabilecek gerçek güçleri var mı?” sorusu üzerinde mi yoğunlaşmalıdır?

Komünist hareket, bu “güç çarpanı yaratma paradigması” içinde hareket ederken eğer seçimlerin yaratması olası **gerçek etkiler**, bunları şekillendirebilecek olası **gerçek güçler** üzerinde değil de karşısındaki **siyasi öznelerin** siyasi çizgileriyle kendi siyasi çizgisi arasındaki bir yakınlık veya bir uzaklık sorununu üzerinde yoğunlaşırsa, düşüncüyü eylemin önüne koymuş

olacaktır. Böylece komünist hareket bir eylem yapabilmek için mükemmel koşulları arayan, ahlaki teorik kaygılarından dolayı, **gerçekliğin** var olan şekillenmesini beğenmediği için paralize olup kalan “**güzel ruh**”un, bazen trajik bazen de komik konumuna mahkum olacaktır.

3. Bugünkü Seçimler

Bugün komünist hareketin hiçbir grubunun, örgütünün veya partisinin, gelmekte olan genel seçimlerin ortaya koyması olası sonuçlarını tek başına etkileme kapasitesi, gücü yoktur. Dahası HDP’nin seçimlere parti olarak girmeye karar vermiş olması, komünist hareketin manevra alanını iyice daraltmıştır. Bu “köprüden önce son çıkış” olarak tanımladığım seçim konjonktürüne komünist hareket açısından bakarsak, bu tanıma tam anlamıyla hangi kümenin ne kadar uyduğunu söylemek kolay değil. Ancak bu tanıma giren grupların hemen hepsinin, bugün için kapitalizme karşı mücadelede ya da devletle karşılaştığı noktada, güncelde (önümüzde) hazır olan (present-at-hand) araçların bazılarını kullanma olasılığını şimdilik gündeminin dışında bıraktığını, iktidara yönelik somut bir proje ya da biçim önermediğini, ileri sürmediğini, kendini sokak gösterileri ve seçimlerle sınırladığını, “komünizmi” yalnızca bir tarihsel olasılık, hipotez olarak benimsediğini vurgulamak istiyorum. Bunun bir eleştiri değil, “komünist hareketin” andaki durumuna ilişkin bir gözlem olduğunun da ayrıca altını çizmek isterim.

İkincisi, komünist hareket kendi dışına, sola baktığında, küçük grupları dışarıda bırakırsak esas olarak CHP ve HDP ile karşılaşıyor.

Bu denklem içinde yeni olanlar, bir taraftan CHP'nin, onu sol kategorisine sokan özelliklerinin azalmış olmasıdır, diğer taraftan, HDP'nin kazanmış olduğu meşruiyet, ulaşmış olduğu güç, meclise grup olarak girebildiği takdirde yaratması olası sonuçlardır.

Dolayısıyla bu seçimlere giderken komünist hareket açısından en ideal durum, CHP'yi ve HDP'yi de içine alan bir seçim bloğunun, dayanışma ve işbirliğinin şekillenmesi olacaktır. Bu metin kaleme alınırken hâlâ böyle bir olasılık olmakla birlikte bu olasılığın hızla zayıfladığı da görülmektedir.

Bu koşullarda en önemli tartışma konusu HDP ile dayanışma ve bu dayanışmanın yolları etrafında şekilleniyor. ÖDP ve Halkevleri seçimlerde HDP'yi destekleyeceklerini açıkladılar. Ben bu tutumun doğru olduğunu düşünüyorum.

Birleşik Haziran Hareketi ise yayımladığı seçim açıklamasında, HDP'yi desteklemek için doğrudan bir çağrı yapmadığı için şiddetle eleştirilmektedir.

Bu eleştirilerin şiddeti, BHH bileşenlerinin çok önemli bir kısmının HDP'ye oy vereceğini açıklamış olması, BHH'nin oluşum sürecinin bulunduğu aşama, ideal olarak gördüğü geniş ittifakı arama niyeti göz önüne alındığında gerçekten şaşırtıcıdır.

Diğer taraftan, BHH hem bir parti değildir hem de Gezi Olayı'nda ortaya çıkan ittifakları bir arada tutmaya çalışmakta, bu ittifakların ve Gezi öznelliklerinin karakterine uygun bir esnekliği yaşatmaya çalışmaktadır.

BHH'ye yönelik eleştiriler, adeta BHH "HDP'ye oy ver-

meyin” demiş izleniminden kalkarak oluşmuş gibidirler. Böyle bir durumun arkasındaki ruh hâlinin ne olduğunu ayrıca sorgulamak gerekmektedir.

Üstelik BHH açıklaması yetersizdir, zaafı vardır ama “Gezi ruhuna” uygundur. Yukarıdan, merkezden “şunu yapın, buna oy verin” demek yerine, “işte ilkelerimiz, bunları benimsiyorsanız ne yapacağınıza karar vermek size kalıyor” diyor ve sonra seçimlerin, AKP hükümetinin ve kapitalizmin ufkunun ötesine giden yola çağırıyor. BHH bugünkü oluşma aşamasında en fazla bunu yapabildi. İşte ilkeler bunlar: Aklını kullan, kendi kararını kendin ver! Sapere aude. Bu ilkelerle benim seçimlerde kime oy vereceğim konusunda karar verirken düşündüklerim uyuyor.

HDP’ye oy verme konusuna dönersem... Doğrudur, AKP’yle HDP arasındaki ilişkinin niteliği ve boyutları tam olarak bilinmiyor. Burada bir şeffaflık söz konusu değil.

HDP’nin barajı geçememe dolayısıyla milletvekillerini AKP’ye hediye etme riskini hafife aldığı da söylenebilir. HDP adayları arasında Kürt egemen sınıfın ve gericilerinin ihmal edilemeyecek oranda yer alacağına dair önemli belirtiler de var. Dahası, HDP’nin Gezi olayı sırasında aldığı tavrı açıklamada biçimlerinde de ciddi tutarsızlıklar vardır. HDP liderliğinin, Gezi’deki kitleden farklı kaygılarla hareket ettiğini savunmak olanaklıdır. Aksi yöndeki tüm ifadelerine, verdikleri güvencelere ve Türkiye Partisi olma iddialarına karşın, kritik an gelince hâlâ, “Tek konu” partisi olarak davranma eğiliminin ağır basmakta olduğu da ortadadır. Bu durum, HDP’nin meclise girse bile, derin pazarlıklar içinde olduğu AKP ve Siyasal

İslam karşısında alabileceği tutumları düşünürken kaygı verici bir arka plan oluşturmaktadır.

Demirtaş'ın açıklamalarındaki gelgitlere, siyasi söylemsel gramerinin istikrarsızlıklarına da dikkat çekilebilir. Kürt siyasi hareketine yönelik başka, komünizm açısından daha derin, kapsamlı hatta suçlayıcı eleştiriler de ileri sürülebilir. HDP'nin seçim barajını geçebileceğine inanmasının, bu zayıf olasılık üzerine yatırım yapmasının, bu yatırımı Türkiye halkları ve komünist hareketi için yaratacağı sorunları yok saymasının, bir kumar ve “tek konu partisi” olma özelliğinden kaynaklanmış bir sorumsuzluk olduğu, “yoksa bir başka hesap mı var?” sorusuyla birlikte ileri sürülebilir.

Ancak tüm bunların geçerli olması bir şeydir, bu seçim konjonktüründe, HDP'yi desteklemeye karar vermek bir başka şeydir.

“Seçimlerde HDP'ye oy vermek gerekir” kararının arkasındaki en önemli neden, HDP'nin meclise girebilmesi hâlinde ortaya çıkacak yeni, daha önce olmayan olasılıklardır. HDP'nin bu olasılıklardan nasıl yararlanacağı ise başka bir konudur. Buna karşılık HDP'nin meclis dışında kaldığı takdirde oluşacak olasılıklar yelpazesi içinde çok korkunç senaryolar gizlidir.

Kürt siyasi hareketi de eğer meclis dışında kalma olasılığının kendisini çok fazla etkilemeyeceğini, pazarlıklara devam edebileceğini düşünüyorsa büyük bir yanılgı içindedir. Bu genel seçimlerden AKP istediği sonucu alabilirse Kürt hareketini hem dini kanaldan hem de sınıfsal kanaldan ilerleyecek iki cepheli bir Kürt iç savaşı beklemektedir.

Kısaca, bir kez daha vurgularsam, karar verirken Kürt siyasal hareketinin sergilediği sorunlardan, uyandırdığı kaygılardan değil, önceki bölümlerde ayrıntılı biçimde tanımlamaya çalıştığım bu seçim ortamında, “AKP’nin projesinin momentumunu kırma” bağlamında getirmekte olduğu olasılıklardan hareket etmek gerekiyor.

Diğer taraftan, HDP’nin seçimlere parti olarak girmesine bağlı olarak onu en etkin biçimde destekleme çabalarıyla seçim sonrası ortama, patlak vermesi olası ekonomik siyasi krizin getireceği sarsıntılara hazırlanma çabalarını birleştirmek gerekmektedir.

Bu gereksinim, bu seçimlerde komünist siyasetin yapılacağı alanın da merkezi dinamiğini oluşturmaktadır. Bu sırada zaman köprüden önceki son çıkışa doğru hızla koşuyor...

ERGİN YILDIZOĞLU

AKP siyasi islam ve restorasyon

Emekçi sınıfların en yoksul kesimleri, bugün AKP hegemonyası altındadır, siyasi alanda rızayı AKP'ye vermektedirler...

Neoliberalizm, kırsal yapıları dağıtarak kentleşmeyi hızlandırdıkça, kültür çatışması/travması yaşayan, diğer bir deyişle muhafazakâr, ataerkil ve dindar anlamlar sistemi, sürekli tehdit altında bir yoksul varoş nüfusu ve buna hizmet veren esnaf tabakasını yaratmıştır.

Bu karışıma, AKP döneminde izlenen oy satın alma pratikleri, "yardımsever zenginler", "zekât" söylemleri, dinci sivil toplum örgütleri ve dayanışma ağları da eklenince ülkede bir "sadaka" toplumu şekillenmiş, vatandaşlık gururu hızla yok olmuştur.

Anlamlar sisteminin bu biçimde parçalanmaya başlamasına, "bu ülkede dindarlar eziliyor" söylemi, aslında fantezisi eklenince, yoksulların sınıfsal tepkisinin enerjisi, AKP blokunun enerjisine eklenmiştir...

Bu gelişmeler, aynı zamanda hem Kürt mülk sahibi/feodal-kapitalist sınıflarıyla Türkiye egemen sınıfları arasındaki hem de kır-kent orta sınıflarıyla "iktidar bloku" arasındaki, 1960'lardan beri geçerli olan bölüşüm ilişkilerini hızla değiştirmeye başlamıştır...

Ergin Yıldızoğlu, ülkemizdeki demokrasi ve özgürlük güçlerini tehdit eden gerçek tehlikeye, İslamofaşizme karşı bir çıkış yolu bulmak, bir yol oluşturmak için yapılması gerekenler üzerine fikir üreterek, on iki yıllık AKP iktidarının baskılarla zorlaştırdığı, dayatmalarla adeta bir bataklığa döndürdüğü bu yaşanılmaz ortamdan kurtulmak üzere CHP-HDP-BHH ekseninde bir çözüm bulmanın mümkün olduğunu söylüyor.

Karanlıktan gün ışığına çıkmak isteğini yaşam pratiklerine geçirebileceğimizi hatırlatıyor.

www.tekinyayinevi.com

/tekinyayinevi

/tekinyayinevi

ISBN: 978-9944-63-118-3

9 789944 611183

